

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY A VÝCHOVY

**OBSAH VÝUKY HUDEBNÍ VÝCHOVY NA 2. STUPNI ZŠ
OD ROKU 1948 DO SOUČASNOSTI**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Alžběta Moravová
Učitelství pro 2. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Romana Feiferlíková, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Romana Feiferlíkové, Ph.D. za všestrannou pomoc, množství cenných rad, doporučení a ochotu při psaní a konzultování mé práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří se svými odpověďmi podíleli na výzkumné části mé diplomové práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	II
ÚVOD.....	III
1 VÝVOJ HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1948	1
1.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA PO NÁSTUPU KOMUNISTICKÉHO REŽIMU	1
1.1.1 Učební osnovy hudební výchovy z roku 1948	2
1.1.2 Výchovné koncerty.....	2
1.2 DEGRADACE HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1953.....	3
1.2.1 Estetická výchova.....	6
1.3 NOVÉ POJETÍ HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1960.....	6
1.3.1 Pokusné osnovy pro hudební výchovu	6
1.3.2 Hudební výchova od roku 1976.....	8
1.3.3 Mládež a kultura	9
1.3.4 Hudební výchova od roku 1989.....	10
1.4 SOUČASNÉ POJETÍ HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1990.....	11
2 SOUČASNÉ RVP A ŠVP PRO HV NA DRUHÉM STUPNI ZŠ	13
2.1 OBSAH RVP PRO 2. STUPEŇ ZŠ	13
2.2 OBSAH ŠVP PRO 9. ROČNÍK ZŠ	15
2.3 SOUČASNÝ POHLED NA HUDEBNÍ VÝCHOVU	19
2.3.1 Nabídka současných Výchovných koncertů pro základní školy	20
3 PRAKTICKÁ ČÁST	23
3.1 PŘEDMĚT VÝZKUMU.....	23
3.2 ZKOUMANÝ OBJEKT	23
3.3 CÍLE VÝZKUMU	24
3.4 OČEKÁVANÉ HYPOTÉZY	24
3.5 VÝZKUMNÉ METODY.....	25
3.6 PRŮBĚH VÝZKUMU	25
3.7 STRUKTURA VÝZKUMU	25
3.7.1 Osobní údaje žáci	26
3.7.2 Osobní údaje učitelé	26
3.7.3 Otázky týkající se hudební výchovy pro žáky	26
3.7.4 Otázky týkající se hudební výchovy pro učitele.....	27
3.8 VÝSLEDKY VÝZKUMU	27
3.8.1 Odpovědi dotazník žáci	29
3.8.2 Odpovědi dotazník učitelé	36
3.9 OVĚŘENÍ STANOVENÝCH HYPOTÉZ	42
3.10 SHRNUÍ VÝZKUMU	43
ZÁVĚR.....	1
RESUMÉ	3
SUMMARY	4
SEZNAM ZDROJŮ.....	5
PŘÍLOHY	6

SEZNAM ZKRATEK

Dr. – doktor

HV – hudební výchova

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NPI – Národní pedagogický institut

Prof. – profesor

RVP – rámcový vzdělávací program

ŠVP – školní vzdělávací program

Tzv. – takzvaný

ZŠ – základní škola

ZUŠ – základní umělecká škola

ZV – základní vzdělání

ÚVOD

Prvotní myšlenkou pro psaní této diplomové práce mi byla vlastní zkušenost s výukou hudební výchovy na druhém stupni základní školy během mé roční praxe a následné souvislé praxe v rámci studia na pedagogické fakultě.

Obsah výuky na mnou vybrané ZŠ mi přišel velice zastaralý a z mého pohledu se vůbec nevyvíjel od doby výuky mých rodičů, či dokonce prarodičů. Pozměnil se jen pouhý výběr písni, ale způsob výuky byl v samotném základu stále stejný.

hudební výchova byla vždy brána jako oddechový předmět, na který se žáci nemusejí nic učit a předmět vždy splní. Někteří z hudební výchovy odcházeli s nadšením, že se naučili novou píseň a jiní s traumatem na celý život z toho, jak je jejich učitel nutil zpívat sólově píseň před tabulí. Každý si z těchto hodin odnáší jiné vzpomínky, ale důležité je, aby žákům hudební výchova předávala mnohem více než vzpomínky.

Hudební výchovu nemůže učit každý, musíte mít pro tento předmět specifické dovednosti, jako je například hra na nástroj, zpěv, teoretické znalosti oboru. Důležité je i pochopení a osobní vášeň, kterou se budete snažit přenést i na své žáky v lavicích, protože jinak se je do výuky zapojit nepodaří.

Hudební výchova si u nás prošla mnohými inovacemi a návrhy na zlepšení, ale bohužel mnohdy zůstaly jen sepsány na papíře a do výuky se je nepodařilo nikdy implementovat a samotnou výuku tím posunout o kousek kupředu.

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla projít výuku hudební výchovy od roku 1948 až po současný rok 2023 a pozorovat změny, které probíhaly v hudební výchově na druhém stupni.

V úvodu diplomové práce se zaměřím na historický vývoj hudební výchovy. Jakým způsobem byla vyučována od roku 1948 po nástupu Komunistického režimu. V této kapitole budu vycházet především z literatur od pana Františka Lýska, Vladimíra Gregora a Tibora Sedlického.

V další části bych se chtěla zaměřit na Carla Orffa a nové pojetí hudební výchovy. Během zpracování kapitol bude využita především literatura Vladimíra Poše, Milana Holase, Františka Sedláka, Ivana Poledňáka a Jana Budíka.

Poslední kapitola, před samotným výzkumem bude zaměřena na současné pojetí Hudební výchovy. Zde budu vycházet z literatury Ladislava Čerycha, MŠMT, Vladimíra Jůvy.

Závěr mé diplomové práce bude výzkum zaměřený na současný pohled žáků a pedagogů druhého stupně na předmět hudební výchova. Samotná realizace výzkumu bude probíhat využitím On-line dotazníků.

1 VÝVOJ HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1948

Po skončení 2. světové války se v Československu výzkumem hudební zdatnosti mládeže na ZŠ zabýval prof. František Lýsek¹. Během svého výzkumu došel k výsledkům, že 82 % jedenáctiletých žáků je schopno aktivně zpívat v hodinách hudební výchovy. Žáci, kteří se do zpěvu žádným způsobem nezapojili, tvořili pouze 2 % z celé třídy. Neobjevovaly se zde ani výrazné rozdíly mezi aktivním zapojením dívek a chlapců do výuky hudební výchovy.

Velký problém dělalo žákům rozeznání moll a dur toniny. Mohl za to především fakt, že se žáci učili většinu písní v durových tóninách a molové byly dosti opomíjeny. Lýsek ve svém výzkumu zdůrazňuje, že by bylo velice vhodné zařadit molovou tóninu do výuky již ve 3. třídě obecné školy, aby měli žáci ve výuce ukotvenou tuto tóninu a dokázali ji lépe rozeznávat a vnímat.² (Lýsek, 1947, s. 24.)

Z výzkumu Františka Lýsky je viditelná aktivní účast jedenáctiletých žáků během hodin hudební výchovy. Když tento výsledek porovnáme s dnešním aktivním nasazením žáků, které jsem během své praxe měla možnost vyučovat, zjistíme, že je procentuální aktivní nasazení mnohem nižší. Žáci odmítají v hodinách na druhém stupni zpívat a aktivně se zapojovat do průběhu hodin. Jedním z důvodů může být, že žáci byli dříve více spojeni se zpěvem od útlého věku. Rodiče si s dětmi zpívali u táboráků, během rodinných večerů, zpěv byl součástí každého dne.

1.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA PO NÁSTUPU KOMUNISTICKÉHO REŽIMU

Po nastolení komunistické vlády roku 1948 byl 21. 4. vydán nový zákon o jednotném školství, který vydalo Ústavodárné národní shromáždění republiky Československé. Zákon splňoval podmínky KSČ, byl typický marxismem a leninismem, který ovládal veškeré aspekty společnosti, od politiky až k soukromí život členů. Díky tomuto zákonu byla zavedena také povinná devítiletá školní docházka a obecné školy se musely přejmenovat na školy národní. Veškeré mládeži školou povinné se mělo dostat stejného vzdělání a jednotné výchovy. Začal se povinně vyučovat ruský jazyk již od 4. třídy, který se projevoval i v textech v hudební výchově.

¹ František Lýsek *1904 †1977 Zakladatel českého dětského sborového umění

² LÝSEK, František. *Hudebnost a její výzkum u mládeže školou povinné: příspěvek k otázce hudební výchovy na nehuměbních školách*. V Brně: Rovnost, 1947. s. 24.

1.1.1 UČEBNÍ OSNOVY HUDEBNÍ VÝCHOVY Z ROKU 1948

Ukázka učební osnovy pro školy národní, které vydalo ministerstvo školství a osvěty ze dne 31. července 1948. Z učebních osnov lze vidět jasně stanovené cíle pro výuku hudební výchovy.

„Úkol a cíl: Probouzet v mládeži hudebnost a lásku k lidové písni, budit prostřednictvím hudby mravní i sociální city a lásku k národu, k lidově demokratické vlasti a k bratrským národům slovanským. Soustavně vychovávat ke vnímání hudby, vytvářet kladný vztah k hudebnímu umění a pěstovat hudební vkus. Tříbit hudební sluch a pečovat o kulturu hlasu a slova. Naučit žáky zpívat lidové a hodnotné umělé písně.“³(Československo Ministerstvo školství a kultury, 1948, s. 50)

Stanovených úkolů a cílů se držíme dodnes, pouze jsou trochu jiným způsobem formulovány. Žáky se snažíme rozvíjet v hudebním projevu, naučit je lásku k tradiční lidové hudbě, zlepšit kvalitu hudebního projevu a pomoci žákům najít jejich hudební vkus.

1.1.2 VÝCHOVNÉ KONCERTY

Od roku 1949 byly zavedeny tzv. Výchovné koncerty za účelem větší propagace umění a kultury mezi mládeží. Žáci se měli možnost setkat s hudební tvorbou mimo školní lavice, kde jim byl její obsah více přiblížen. Šlo o vzdělávací program, při kterém byla žákům přiblížena hudba z určitého období, doplněna o tematický komentář a výklad. Výchovné koncerty sloužily především k propagaci kulturních a společenských hodnot, aby děti mohly být vychovávány v duchu socialistických zásad.

Tento duch se projevoval tím, že se kladl důraz na rozvíjení a propagaci uměleckých forem, které jsou v souladu s ideologií socialismu, ačkoliv to mohlo vést k omezení svobody projevu umělců. Ti měli například zakázáno vyjadřovat se ve svých písních proti socialistickému režimu.

Koncepci těchto výchovných koncertů vymyslel František Blaha⁴. Koncerty byly rozděleny do tří věkových skupin, 1. – 3. třída, 4. - 5. třída a na děti starší. Žáci byli 5 týdnů předem před samotným výchovným koncertem seznámeni s tématy během vyučovacích hodin hudební výchovy za pomoci rozborových archů, které byly škole

³ Věstník ministerstva školství, věd a umění. Praha: Státní nakladatelství, 12.08.1948, 4(14a), s. 50. ISSN 1802-5072.

⁴ František Blaha*1912 †1984 Pedagog, sborníkář a zakladatel výchovných koncertů pro mládež.

zaslány s vypracovaným životopisem skladatele, a se skladbami, které se žáci naučili v hodinách zpívat.

Samotného výchovného koncertu se následně zúčastnilo vždy okolo 1600–1700 žáků na různých místech republiky, kterým byly během jedné a půl hodiny zopakovány veškeré vědomosti získané ze školy i s živým orchestrem, promítáním diapozitivů s obrázky, předehráváním hudebních motivů na hudební nástroje za doprovodu zpěvu dětí a jiné aktivity, které měly žákům lépe přiblížit obsah skladeb.

Výchovný koncert měl vždy čtyři fáze. První fáze byla zaměřena na cyklus světelných obrázků skupiny hudebních nástrojů a následná ukázka samotné hry na nástroje. Druhá fáze byla zaměřena na život a dílo vybraného skladatele, opět za doprovodu světelných obrázků. Následovala fáze poslechu a rozboru vybraného díla. V závěrečné fázi byly prověřeny získané informace žáků pomocí soutěží, hádanek, pracovních listů apod.⁵ (Gregor, Sedlecký, 1990, s.121)

Koncepce výchovných koncertů je velice zajímavá a dokáže žáky zaujmout ve více směrech. Žákům je přiblížena hudba z mnoha úhlů pohledů. Mohou během koncertu hudbu vidět, slyšet a dokáží si díky tomu propojit zvuk hudebního nástroje s jeho vizuální podobou. Podstatnou součástí koncertů byla i hudební historie, která byla žákům předávána zábavnější formou nežli se jim dostávala během školního roku v hodinách hudební výchovy.

1.2 DEGRADACE HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1953

Povinná školní docházka byla na osm let, z toho se hudební výchova vyučovala pouze do sedmé třídy s časovou dotací jedna hodina týdně. S ohledem na dosavadní vývoj hudební výchovy se hudební výchova vrátila do období roku 1907. Žákům se nedostávala dostatečná estetická výchova, byli tak ochuzeni o větší rozvoj v této oblasti. Ministerstvo školství argumentovalo dostatečným zastoupením hudební výchovy v mimoškolních aktivitách, které postačí k dostatečnému estetickému rozvoji osobnosti žáka.

Hudební výchova dále ztrácela svou hodnotu a důležitost zastoupení na školách. Od roku 1953 byl velký nedostatek aprobovaných učitelů hudební výchovy, i přes tento fakt došlo téhož roku k uzavření oboru hudební výchova na Pedagogických fakultách v Plzni a

⁵ GREGOR, Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku. Praha: Supraphon, 1990, s. 121. ISBN 80-7058-131-X.

Českých Budějovicích. V dalších letech se připojily ke zrušení výuky hudební výchovy i další vysoké školy, či nabízely pouze dálkové studium tohoto oboru.

Nedostatky ve vzdělávání učitelů hudební výchovy se snažily na počátku šedesátých let napravit založené kabinety hudební výchovy při Krajských ústavech pro dozdělávání pedagogů, později se nazývaly Krajské pedagogické ústavy. Pomáhaly například s výukou hry na hudební nástroje, rozšířením výchovných koncertů, které doposud probíhaly pouze v Gottwaldově, či s odborným teoretickým základem. Velkým přínosem bylo založení Gramofonových závodů v Litovli, Loděnicích u Berouna, Vráblech a na Žižkově, které poskytovaly školám gramofonové desky či se podílely na tiskovém vydání učebnic, metodických průvodců, příruček k poslechu hudby. Na tvorbě učebnic se podíleli i někteří soudobí skladatelé, jako byli například Petr Eben⁶, Ilja Hurník⁷ či Viktor Kalabis⁸, kteří přispěli do učebnic svými písněmi.

Hudební výchově se nedařilo prosadit především z důvodu chybně chápaného obsahu této hodiny a jejího postavení ve výchově občana socialistické republiky. Chápání pojetí předmětu se mnohdy nelišilo od dvacátých let. Jedna část společnosti vnímala tento předmět jako čistě relaxační, odpočinkový. Druhá část pojala předmět hudební výchovy podle vlastního úsudku. Zaměřili se pouze na jednu část, například zpěv či poslech a vedli předmět teoretickým způsobem výuky, nikoliv esteticko-výchovným způsobem, kterým by hudební výchova měla být.

V této době se v zahraničí uplatňoval tzv. Orffův Schulwerk německého skladatele Carla Orffa⁹. Schulwerk byl typický svou myšlenkou nechat žáky samostatně bez určitých pravidel dotvářet určité situace během výuky. Žáci byli podněcováni k vlastní aktivitě v podobě vytváření hudebních doprovodů za pomoci orffových nástrojů. Jednalo se o hudební nástroje, které jsou lehce zvládnutelné, lidskému tělu blízké a rytmické.

Orffovým Schulwerkem se u nás zabýval například Vladimír Poš. *„Čistě rytmických nástrojů bylo tenkrát díky vývoji džezu k dispozici dostatek domácích i exotických, stačilo si jen vybrat. Ale bez melodických a bordunových nástrojů bylo vybudování samostatného instrumentáře nemožné. Nejprve jsme tedy postavili melodické bicí nástroje s dřevěnými a*

⁶ Petr Eben *1929 † 2007 hudební skladatel duchovní, moderní a soudobé vážné hudby

⁷ Ilja Hurník *1922 † 2013 hudební skladatel, dramatik, klavírista a hudební pedagog

⁸ Viktor Kalabis *1923 † 2006 hudební skladatel, muzikolog a hudební redaktor

⁹ Carl Orff *1895 †1982 německý skladatel a pedagog

kovovými kameny rozmanité druhy xylofonů, metalofonů a zvonkových her. Dilem to byly nové konstrukce, dilem napodobeniny středověkých nebo též exotických vzorů. Nově zkonstruované žlabové xylofony neměly nic společného s xylofonem, používaným běžně v orchestrech, nýbrž byly odvozeny od vyspělých původních indonéských nástrojů. Výrobce klavírů Karel Maendler z Mnichova, který se krátce po roce 1900 proslavil oživením výroby cembala, ujal se ochotně pokusů podle mých návrhů. Jím nově vyvinuté tvary xylofonů a metalofonů, jak je dnes zná celý svět, vnesly do našeho instrumentáře ničím nenahraditelný, nesrovnatelný zvuk a spolu se zvonkohrami tvořily jeho základní jádro. Byly stavěny v sopránové, altové, tenorové a basové poloze. Vedle těchto nástrojů se brzy jako další melodický nástroj objevila flétna, která patří k nejstarším nástrojům, ba je možno říci k "pranástrojům". Rozhodl jsem se po mnohých pokusech s exotickými druhy fléten pro flétnu zobcovou, která do té doby vedla spíše muzeální život. Zvláštní pomocí svého přítele Curta Sachse, tehdejšího ředitele slavné Sbírký hudebních nástrojů v Berlíně, získal jsem jako první kvarteto zobcových fléten sopránovou, altovou, tenorovou a basovou – které byly zhotoveny podle starých modelů. V našem ansámblu jsme používali jako basových nástrojů kromě tympanů a hlubokých xylofonů také smyčcových nástrojů na držené kvinty bordunových doprovodů, kromě violoncella také fiduly a různé druhy gamb. Kytary a loutny tvořily skupinu drnkacích nástrojů."¹⁰ (Poš, 1969, s. 26 - 27.)

Žáci se měli díky této technice naučit vyjádřovat své myšlenky a pocity z hudby. Jejich projev měl být spontánní a osobitý, díky lehké manipulaci s nástroji a jejich nenáročnému využití během výuky. U nás se tento způsob výuky snažili implementovat do inovací hudební výchovy Petr Eben, Ladislav Daniel¹¹ či Ilja Hurník.

V Maďarsku se v téže době využívala při výuce intonace tzv. Kodályho metoda. Princip této metody spočíval v solmizačních slabikách jednotlivých not a fonogestice, díky kterým byla rozvíjena hudební paměť a představivost žáků.¹² (Holas,2001, s.18)

¹⁰ POŠ, Vladimír. *Perspektivy Orffovy školy v hudební výchově*: sborník studií. Praha: Supraphon, 1969, s. 26-27.

¹¹ Ladislav Daniel *1950 český historik umění a vysokoškolský pedagog

¹² HOLAS, Milan. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. Praha: Akademie múzických umění, Hudební fakulta, 2001, s. 18. ISBN 80-85883-79-1

1.2.1 ESTETICKÁ VÝCHOVA

Estetická výchova slouží k rozvoji smyslových orgánů a zahrnuje veškeré složky umělecké výchovy. Vede žáky k citovému prožívání, hodnocení a chápání krásy umění. Mezi složky umělecké výchovy patří hudební, literární, výtvarná, dramatická a pohybová výchova.

Estetická výchova má v českém školství dlouholetou tradici. Jedním z prvních průkopníků důležitosti estetiky ve výuce byl Miroslav Tyrš¹³. Dokázal vidět v umění důležitost jako v prostředku mravní výchovy a podstatného činitele národního uvědomění. Základy pro české estetickovýchovné vzdělání přinesl Otakar Hostinský.¹⁴ Ve svém díle *Umění a společnost* (1907) se zaměřil na analýzu společenské funkce umění, na základě které došlo následně ke koncepci Estetické výchovy ve společnosti.¹⁵ (Jůva, 1984, Brno)

1.3 NOVÉ POJETÍ HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1960

1.3.1 POKUSNÉ OSNOVY PRO HUDEBNÍ VÝCHOVU

V roce 1960 vstoupily v platnost nové tzv. pokusné osnovy pro hudební výchovu do vybraných pokusných škol.

Tyto hudební osnovy byly koncipovány se záměrem vidět předmět hudební výchovy jako esteticko-výchovný celek, nikoliv jako izolovaný, odborně jednostranně založený předmět. Důraz je kladen na pohodovou atmosféru ve třídách, při které by se měli žáci uvolnit a najít si citovou vazbu k hudbě a světu kolem nich. Jádrem výuky se stává aktivní zapojení žáků při poslechu i zpěvu písní. Jsou předepsány pouze určité zásady práce v hodinách, nikoliv metody, kterých se učitel musí striktně držet. Lze využít kreativity učitelů a samotných žáků v hodinách, podpořit tímto způsobem dětskou zvědavost a tvořivost. Jelikož je důraz kladen především na přímé citové působení hudby na žáka, využívá se během hodin převážně zpěv a doplňující složkou je poslech hudby, který má svou úlohu především ve vyšších ročnících druhého stupně.

¹³ Miroslav Tyrš *1832 †1884 český národní obrozenec s německým původem. Zajímal se estetiku, působil jako kritik, historik umění a univerzitní pedagog. Podílel se také na vzniku Sokola a stal se autorem tělovýchovného českého názvosloví.

¹⁴ Otakar Hostinský *1847 †1910 český teoretik hudby a divadla, estetik a profesor na pražské univerzitě.

¹⁵ JŮVA, VLADIMÍR. *Estetická výchova, její stav a perspektivy* [online]. Brno: filozofická fakulta Univerzity J. E. Purkyně [cit. 2023-05-11]. Dostupné z: file:///C:/Users/amora/Downloads/Pedag_1984_3_03_Eстетicka-vychova_297_309.pdf

Další podstatnou částí je využití moderních audiovizuálních pomůcek během výuky, jako byly například videomagnetofony či projektory. Žáci se podílí na kulturním životě během školní docházky a svou aktivní účastí na zájmových hudebních kroužcích.

Podkladem k možným změnám, které přinesly tyto pokusné osnovy, byla zejména změna v postavení hudební výchovy. Osnovy kladly velký důraz na živou hudbu, ke které se žáci měli díky novým osnovám více přiblížit, a větší volnost při výběru samotných učebních materiálů, metodických postupů či samotných repertoárů a možnost včlenění aktualit do výuky.

Objevily se také určité nedostatky, a to především v propojení předmětů hudební výchovy s výtvarnou a tělesnou výchovou. V těchto předmětech se nepodařilo naplnit soubory požadavků Co má znát a umět pionýr. Chyběl zde celkově diferenciální zřetel, při kterém se nebraly ohledy například na nadaného žáka apod. Nebyl zde rozvíjen všestranný postoj žáka k hudbě. Chybělo zde propojení hudební výchovy s tancem či doprovodem, jelikož byla hlavní složka osnov zpěv a poslech písní.¹⁶ (Poledňák, 1969, s. 38 - 40.)

Návrhy na opatření ke změně dosavadního neuspokojivého stavu v osnovách vycházející z Hudba – škola – zítřek od I. Poledňáka:

„B. Zastoupení hudební výchovy v učebních plánech

a) V novém hubením plánu dotovat předmět hudební výchova dvěma hodinami v ročnících 1-6 a jednou týdenní hodinou v ročnících 7-9. Zavést nepovinné předměty sborový zpěv /5-97/ a instrumentální soubor /5-97/.

b) Uložit pracovišti, jež se zabývají problematikou středního vzdělání, aby při tvorbě koncepcí nepřehlížela význam estetické a konkrétně hudební výchovy jako nedílné součásti obecného vzdělání na všech stupních.

c) zařídit vybrané školy a rozšířeným vyučováním hudební výchově (úprava učebního plánu, personálního řešení).“¹⁷ (Poledňák, 1969, s. 47.)

Návrhy na změny v osnovách od Ivana Poledňáka nabádaly k rozšíření počtu hodin hudební výchovy. Dalším důležitým bodem pro změnu, bylo neopomíjení významu

¹⁶ POLEDŇÁK, Ivan a Jan BUDÍK. Hudba – škola – zítřek: projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ [základní devítiletá škola]. Praha: Supraphon, 1969, s.38-40.

¹⁷ POLEDŇÁK, Ivan a Jan BUDÍK. Hudba – škola – zítřek: projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ [základní devítiletá škola]. Praha: Supraphon, 1969, s.47.

hudební výchovy, jako součásti obecně vzdělávacích předmětů. V návrhu zaznělo i zavedení rozšířeného hudebního vyučování na vybraných školách, které by se ovšem v praxi mohlo potýkat s nedostatkem pedagogů a nedostatečným časovým prostorem v učebních plánech.

1.3.2 HUDEBNÍ VÝCHOVA OD ROKU 1976

Sedmdesátá léta by se dala považovat za počátek vzestupu hudební výchovy na základních školách. Po dlouhém a náročném úsilí o komplexní výuku hudební výchovy došlo v roce 1976 k zavedení nových učebních osnov. Byly zde do výuky zavedeny tvořivé činnosti a propojení cílů reprodukčních, percepčních a produkčních.

Společně s osnovami vyšly také nové metodické příručky, které měly za úkol ukázat učitelům, jak lépe rozvíjet dětskou tvořivost a spontánnost, s čímž měli učitelé velký problém a nevěděli, jak tuto část osnov uchopit. Pro učitele byla samotná realizace hodin velice náročná, jelikož nebyli zvyklí pracovat s dětmi na jejich tvořivosti.

Dochází také k rozvoji přípravy budoucích pedagogů na vysokých školách. Ti se setkávají s rozšířenou výukou metodiky hudební výchovy, didaktikou hudební výchovy, obecnou psychologií, estetikou, hlasovou výukou, improvizací, vedením sborů a samotnou pedagogickou praxí. Vychází mnoho nových metodik a odborné literatury zaměřené na okruh problémů hudební výchovy.

Narážíme zde také na problematiku výuky hudební výchovy pouze do sedmé třídy. Žáci, kteří chtěli po středoškolském vzdělání nastoupit na hudební vzdělání, měli velký problém s návratem k hudební výchově a celkově k estetické výchově. Pro studenty bylo velice náročné během studia na vysoké škole zvládnout alespoň požadované minimum výstupů z hudební výchovy.

Pro již vystudované učitele hudební výchovy z předešlých let bylo zavedeno tzv. postgraduální studium na jejich pedagogické fakultě, kde se jim mělo dostat doplňujícího vzdělání především z hudební teorie.

„Výrazným pomocníkem v tomto novém vybavování učitelů HV moderními vyučovacími postupy se stala po dvouletých přípravách dne 11. 12. 1975 ustavená Česká hudební společnost (ČHS, předseda dr. J. Bajer, CSc.) jako dobrovolná zájmová organizace. Vystřídala Českou společnost pro HV (po federaci v letech 1968-71), jež ke konci své činnosti též usilovala o modernizaci hudebně výchovného procesu na školách pořádáním

kursů orffovských, sbormistrů dětských sborů, hlasového výcviku aj. Ustavená ČHS, jež zatím uspořádala dvě bilancující konference (1975, 1982), navázala v něčem na své předchůdkyně, ale jinak se zabývá nejen školskou HV, ale i širší kulturně celospolečenskou. Udržela též styky s ISME účastí svých zástupců na jejich mezinárodních konferencích (každé 2 roky, r. 1970 v Moskvě, r. 1980 ve Varšavě aj.). Sekce, komise a krajské odbočky ČHS nabídly širší rejstřík různých možností doplňkového vzdělávání učitelů HV, pomoc zájmové umělecké činnosti dětí a mládeže, shromažďování dospělých při hudbě a zpěvu, pobízení tvorby a edice skladeb pro děti a jejich provozování aj. Vedle této základní hudebně výchovné aktivity je ČHS střežovou organizací, do níž jsou začleněna jiná zájmová sdružení, společnosti skladatelů (B. Smetany, A. Dvořáka, Z. Fibicha, L. Janáčka, V. Nováka, B. Martino, J. Suka, O. Ostrčila), staré hudby, jazzu, do ČHS byla přijata r. 1982 Česká hudební mládež, je v ní začleněno i pořádání muzikologických konferencí, edice bulletinů a zpravodajů aj.¹⁸ (Gregor, Sedlecký, 1990, s. 140 -141)

Učitel by měl zjistit potenciál každého žáka a postupně jeho dovednosti rozvíjet. Mělo by díky tomuto postoji dojít k minimalizaci pasivity u žáků, kteří neuměli či nechtěli jen zpívat.

Výběr učiva pro žáky druhého stupně byl systematizován do jednotlivých témat. Na základě tohoto začlenění se žáci dokázali lépe orientovat v určitých oblastech hudby a hudebního života.¹⁹ (Sedlák, 1984, s. 17.)

1.3.3 MLÁDEŽ A KULTURA

Velký podíl na rozvoji mládeže v estetické výchově a hudební výchově měla Kultura mládeže (později Mládež a kultura), která byla propojena i s výukovými plány. Největšímu úspěchu se dostalo v Severočeském kraji, Jihomoravském kraji či v okrese Cheb. Jejím úkolem bylo především pořádání koncertů pro školy. Zde můžeme pozorovat následování vzdělávacích koncertů po vzoru Františka Blahy z roku 1949. Své koncerty přizpůsobovali každému kraji s ohledem na umělce, kteří v kraji působili, hudební tělesa či hudební pedagogy. Později se do tvorby koncertů pro mládež pustili i sóloví zpěváci, orchestry či samotná Česká filharmonie, která pořádala každoročně koncert k příležitosti

¹⁸ GREGOR, Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku. Praha: Supraphon, 1990, s. 140-141. ISBN 80-7058-131-X

¹⁹ SEDLÁK, František. Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. Praha: SPN, 1984, s. 17

mezinárodního dne dětí v rámci festivalu Pražského jara. Umělci si také tímto způsobem budovali novou posluchačskou základnu.

Velkou snahu o rozvoj hudební a estetické výuky měl také Kruh přátel hudby, Česká hudební mládež, letní hudební tábory aj. Velice oblíbený mezi mládeží byl od roku 1974 festival vážné hudby Mladá Smetanova Litomyšl. Na jeho programu se podíleli především mladí umělci, kteří se snažili svým vrstevníkům přiblížit vážnou hudbu.

Velkou výchovnou roli tehdejší mládeže sehrála také Československá televize. Televize vysílala hudebně výchovné filmy, které byly tematicky propojeny se školním plánem. Filmy se daly využít například ve filmových klubech, kde mohly být promítány mladým pionýrům. O práci hudebních skladatelů, dirigentů, divadel, interpretů aj. se žáci mohli dozvědět například z televizního festivalu Zlatá Praha.

O velkou aktivizaci žáků se snažil Československý rozhlas. Ten se snažil například za pomoci hudební soutěže Concertino Praga, umožnit mladým umělcům předvést svůj talent a pomoci jim v začátku hudební kariéry.

V 70. letech zaznamenaly také vzestup festivaly dětského sborového zpěvu. Vzniklo mnoho dětských sborů, jako například i dodnes velice známý Bambini di Praga.

Mládež se mohla zapojit i do dětských divadelních her, ve kterých se mohlo využít veškeré dětské tvořivosti, jako byla například hudební tvořivost, taneční tvořivost, samotné mluvené slovo či herecké nadání dítěte. Veškeré tyto činnosti patří do mimoškolních činností a aktivit neškolních zařízení.

1.3.4 HUDEBNÍ VÝCHOVA OD ROKU 1989

Z důvodu politických změn došlo k tzv. liberalizaci školství, ta spočívala v několika základních cílech.

Prvním cílem bylo ukončení politizace vzdělávacího obsahu. Žákům se měl nově předat pohled na výuku, bez zaujatého ideologického postoje. Ideologický postoj k výuce byl ukončen po pádu komunistické strany během sametové revoluce. Komunistická strana využívala vzdělání mladých žáků jako prostor pro jejich manipulaci.

Druhým cílem liberalizace bylo umožnění svobodného rozhodnutí žáka či jeho rodiče, na které škole se bude žák vzdělávat. Žákům už nebylo zakazováno podání přihlášek na jimi

zvolené školy z důvodu postavení jejich rodiny ve společnosti či z jiných politických zájmů státu.

Třetím cílem bylo zrušení státního monopolu školství a možnost založení církevních či soukromých škol. Žáci měli větší možnost volby výběru svého vzdělání.

Čtvrtým cílem byl přesun rozhodovacích pravomocí na samotné soukromé školy či obce.²⁰ (Čerych,1996, s.15)

1.4 SOUČASNÉ POJETÍ HUDEBNÍ VÝCHOVY OD ROKU 1990

V českém vzdělávacím systému určovalo ministerstvo školství, co bude cílem obsahu výuky na ZŠ. Základními kurikulárními dokumenty se staly v roce 1990 tzv. učební plány, které určují obsah učiva v jednotlivých třídách rozložených do jednotlivých výukových týdnů. Na tyto plány navazují učební osnovy, které určují obsah, cíle a postup výuky v jednotlivých ročnících a předmětech.

Ředitelé státních škol dostali od ministerstva právo na upravení obsahu učebního plánu v 10% hodinové dotace předmětu, upravení obsahu učebních osnov jednotlivých předmětů ve 30% hodinové dotace a možnost vytvoření si vlastního vzdělávacího programu, který musí projít následným schválením na MŠMT.²¹ (Čerych,1996,s. 42)

Mezi roky 1990 - 1994 došlo k demokratizaci kurikulárních dokumentů. Díky této transformaci došlo ke změnám například v předmětech vztahujících se k sociální vědě, historii, literatuře, geografii či filozofickým a estetickým otázkám. Povinně vyučovaný ruský jazyk byl nahrazen volitelným jazykem, kde měli žáci na výběr z angličtiny, ruštiny, francouzštiny či němčiny. Došlo k navýšení počtu hodin výuky cizích jazyků.

Byla zde velká snaha o prosazení estetické výchovy skrze posílení jiných humanitních složek. Jednalo se například o posílení rodinné výchovy, sexuální výchovy, ekologické výchovy či volitelného předmětu náboženství.

Od roku 1990 došlo k zavedení devíti-leté povinné školní docházky s tím, že žáci, kteří ve školním roce 1989/1990 dokončili povinnou osmiletou školní docházku a nebyli přijati k dalšímu studiu, nebo si nevybrali střední školu, dále pokračovali do 9. třídy na ZŠ.

²⁰ ČERYCH, Ladislav. Zprávy o národní politice ve vzdělávání: Česká republika. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996, s. 15. ISBN 80-211-0215-2

²¹ ČERYCH, Ladislav. Zprávy o národní politice ve vzdělávání: Česká republika. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996, s. 42. ISBN 80-211-0215-2

V roce 2001 vznikla tzv. Bílá kniha, která byla vypracována MŠMT a následně schválena Parlamentem ČR. Bílá kniha popisuje Národní vzdělávací program České republiky v pěti kapitolách. Vzdělávání na základní škole se týká jen část z nich. Můžeme zde najít například kapitolu o strategických liniích vzdělávací politiky či kapitolu o východiscích a předpokladech rozvoje vzdělávací soustavy.

Roku 2004 byl přijat tzv. školský zákon 561/2004 Sb., který mimo jiné zakazuje jakoukoliv činnost politických hnutí a politických stran ve školství. S tímto zákonem souvisí i Listina základních práv a svobod, která obsahuje ve článku 33 informaci, že je bezplatně poskytováno základní, středoškolské i vysokoškolské vzdělání všem občanům.

Téhož roku vzniká i Rámcový vzdělávací program pro předškolní a základní vzdělání. Následovalo zavedení Školního vzdělávacího programu od roku 2005, na které měly základní školy ze zákona dva roky k jejich vypracování.

2 SOUČASNÉ RVP A ŠVP PRO HV NA DRUHÉM STUPNI ZŠ

Současné pojetí RVP pro druhý stupeň je založeno na rozvoji pěvecké techniky, hudebního doprovodu, pohybového vyjádření a poslechu. RVP pro ZV je rozčleněno do devíti základních oblastí. hudební výchova je začleněna do oblasti Umění a kultura.

Žáci mají dle minimálních výstupů zvládnout alespoň doprovodit píseň ostinatem například pomocí dřívek, zazpívat vybrané lidové a umělé písně, vyznat se v hudebních žánrech, rozpoznat nástroje hudebního orchestru, rozeznat hudební skladatele a dokázat k nim přiřadit jejich dílo.

Školní vzdělávací programy, které vycházejí z rámcových vzdělávacích programů, se od sebe na různých školách mnohdy moc neliší. Po prostudování různých ukázek ŠVP z Karlovarského kraje a Plzeňského kraje jsem našla v HV minimální odlišnosti v jednotlivých náplních hodin. Učitelé mají velké možnosti z výběru aktivit, které lze využít v náplni hodiny. Bohužel je kreativita učitelů z mnou prostudovaných ŠVP v mnoha případech velice tristní. Nesnaží se hodiny nějak více inovovat a pouze přepisují a doopravují předem vyhotovené ŠVP.

Zde postrádáme základní rozdíl mezi ŠVP a RVP, který spočívá v postavení jednotlivých dokumentů. RVP je státní dokument a každá škola ho musí dodržovat a nelze si ho upravovat podle svých vlastních představ. Oproti tomu ŠVP je školský dokument, který pouze vychází z RVP a každá škola si může vytvořit náplň učiva hodin podle svých představ a nejlepších myšlenek. ŠVP se bohužel u většiny z mnou vybraných škol neliší již z předem zmíněných důvodů nekreativních učitelů.

2.1 OBSAH RVP PRO 2. STUPEŇ ZŠ

Ukázka obsahu RVP pro druhý stupeň ZŠ. V ukázce lze vidět očekávané výstupy žáků a minimální výstupy, kterých by se měli učitelé držet při jejich následném vytváření ŠVP. Dále je zde přímo rozděleno učivo na vokální činnosti, instrumentální činnosti, hudebně pohybové činnosti a poslechové činnosti.

„Očekávané výstupy

žák

- HV-9-1-01** využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách
- HV-9-1-02** uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě; zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i vícehlase
- HV-9-1-03** reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace
- HV-9-1-04** rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě
- HV-9-1-05** orientuje se v proudu znějící hudby, přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku
- HV-9-1-06** zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období
- HV-9-1-07** vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- HV-9-1-01p** doprovází písně pomocí ostinata
- HV-9-1-02p, HV-9-1-03p** interpretuje vybrané lidové a umělé písně
- pozorně vnímá znějící hudbu skladeb většího rozsahu
 - rozpozná vybrané hudební nástroje symfonického orchestru
 - uvede některá jména hudebních skladatelů a název některého z jejich děl

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- **pěvecký a mluvní projev** – rozšiřování hlasového rozsahu, hlasová hygiena, hlasová nedostatečnost a některé způsoby její nápravy, mutace, vícehlasý a jednohlasý zpěv, deklamace, techniky vokálního projevu (scat, falzet apod.), jejich individuální využití při zpěvu i při společných vokálně instrumentálních aktivitách
- **intonace a vokální improvizace** – diatonické postupy v durových a mollových tóninách, improvizace jednoduchých hudebních forem
- **hudební rytmus** – odhalování vzájemných souvislostí rytmu řeči a hudby, využívání rytmických zákonitostí při vokálním projevu
- **orientace v notovém záznamu vokální skladby** – notový zápis jako opora při realizaci písně či složitější vokální nebo vokálně instrumentální skladby
- **rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti** – reprodukce tónů a melodií, zachycování rytmu, popřípadě i melodie zpívané (hrané) písně pomocí grafického (notového) záznamu
- **reflexe vokálního projevu** – vlastní vokální projev a vokální projev ostatních, hledání možností nápravy hlasové nedostatečnosti (transpozice melodie, využití jiné hudební činnosti)

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- **hra na hudební nástroje** – nástrojová reprodukce melodií (motivků, témat, písní), hra a tvorba doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače, nástrojová improvizace (jednoduché hudební formy)
- **záznam hudby** – noty, notační programy (např. Capella, Finale, Sibelius) a další způsoby záznamu hudby
- vyjadřování hudebních i nehudebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje
- tvorba doprovodů pro hudebně dramatické projevy

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **pohybový doprovod znějící hudby** – taktování, taneční kroky, vlastní pohybové ztvárnění
- **pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla** – pantomima, improvizace
- **pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby** – tempové, dynamické, rytmicko-metrické, harmonické
- **orientace v prostoru** – rozvoj pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- **orientace v hudebním prostoru a analýza hudební skladby** – postihování hudebně výrazových prostředků, významné sémantické prvky užití ve skladbě (zvukomalba, dušmalba, pohyb melodie, pravidelnost a nepravidelnost hudební formy) a jejich význam pro pochopení hudebního díla
- **hudební dílo a jeho autor** – hudební skladba v kontextu s jinými hudebními i nehudebními díly, dobou vzniku, životem autora, vlastními zkušenostmi (inspirace, epigonství, kým, módnost a modernost, stylová provázanost)
- **hudební styly a žánry** – chápání jejich funkcí vzhledem k životu jedince i společnosti, kulturním tradicím a zvykům
- **interpretace znějící hudby** – slovní charakterizování hudebního díla, vytváření vlastních soudů a preferencí“²² (MŠMT,2021,s.83-85.)

2.2 OBSAH ŠVP PRO 9. ROČNÍK ZŠ

Ukázka obsahuje ŠVP pro 9. ročník ZŠ Kasejovice. V ukázce lze vidět rozvržený plán výuky hudební výchovy do jednotlivých výstupů, průřezových témat a učiva. Učitel při tvorbě ŠVP vychází z RVP a snaží se splnit veškeré stanovené učivo a výstupy.

²² MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 83–85 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

„Vzdělávací oblast: Umění a kultura

Vyučovací předmět: Hudební výchova

Ročník: 9.

Výstup	Učivo	Průřezová témata Mezipředmětové vztahy	Poznámka
<p>- seznámí se s původem hudby</p> <p>- pozná hudbu různých období v Čechách</p>	<p>dochované památky (písně-Hospodine pomiluj ny, Ktoż sů boží bojovníci – témaBlanika a Táboru od B.Smetany)</p> <p>Renesance –dochované památky,česká města zámky (K.Harant z Polčic a Bezdručic,Jan Campanus Vodňanský), poslech – renesanční Tance</p> <p>Baroko – čeští skladatelé (Vejvanovský, Zelenka,Černohorský), poslech a nácvik písně Chtíc,aby spal od A.Michny z Otradovic</p> <p>Klasicismus – čeští skladatelé (Stamic,bratři Bendové,Dusík,Rejcha,Voříšek),poslech</p> <p>–</p> <p>J.J.Ryba – Česká mše vánoční,J.Mysliveček-symfonie B-dur</p> <p>Romantismus-čeští skladatelé (F.Škroup, B.Smetana,A.Dvořák,Z.Fibich),Národní divadlo,kulturní dění v 19.stol.v Čechách</p>		

<i>Výstup</i>	<i>Učivo</i>	<i>Průřezová témata Mezipředmětové vztahy</i>	<i>Poznámka</i>
<p>- seznámí se svátnou hudbou 20 století v Čechách</p> <p>- pozná populární hudbu přelomu 19. a 20. století</p> <p>- rozezná jazz a jeho interprety a skladatele</p> <p>- seznámí se s trampskou hudbou a jejím vývojem</p> <p>- orientuje se v tvorbě divadel malých forem</p>	<p>20.století ve vážné hudbě – poslech L.Janáček-Lašské tance B.Martinů-komorní tvorba J.Suk – Radúz a Mahulena (V.Novák,A.Hába, Kubelik, Firkušný, Mácha, Eben, Hurník, Neumann, Husa)</p> <p>populární hudba-přelom 19.-20.století – F.Kmoch, K.Hašler, E.F.Burian ať k J.Vejvodovi a K.Vackovi</p> <p>jazz – vývoj druhu hudby u nás,kapely a jednotlivé osobnosti, J.Jeřek-David a Goliáš, Ezop a brabenec</p> <p>trampská píseň – vznik 20.-30.léta 20.století vývoj,kapely,osobnosti,poslech-Spirituál kvintet,Zelenáči(písně-Japonečka,Rosa na kolejích)</p> <p>50.-60.léta – divadla malých forem (J.Suchý, J.Šlitr, Semafor), písně – Pramínek vlasů, Purpura</p>		

Výstup	Učivo	Průřezová témata Mezipředmětové vztahy	Poznámka
<p>- zařadí styly, interprety či skupiny, - vyhledává veškeré informace, pomocí medií a internetu</p> <p>- poslouchá ukázky spolužáků</p> <p>- vysvětluje pojmy v hudbě</p>	<p>60.léta –big beat (Olympic, Sputnici, Miki Voleg,Petr Novák) písně- Telva,Povídej poslech – vybrané ukázky přinesené od žáků 70.-80.léta – elektronická hudba výrazné osobnosti – I.Mládek, P.Janda, K.Gott, E.Pilarová, H.Zagorová, H.Vondráčková a jiní. skupiny – Katapult, Pražský výběr hudební život-pěvecké soutěže a Porta 90. léta a současnost – větší písně – Bonsoir Mademoiselle Paris, Holubí dům opakování látky v písních a skladbách, které již známe</p> <p>akordy, T S D D₇ a vedlejší stupně (II., III., VI., VII.) kytarové značky-označení kvintakordu dur nebo moll transpozice-výklad a praktická ukázka na jednoduchých lidových písních písně – Honky tonky,Akordy</p>		

²³(Základní škola Kasejovice,2023,s.8-10.)

²³ Školní vzdělávací program 6.-9. ročník Hudební výchova: Základní škola Kasejovice [online]. 2023. Základní škola Kasejovice [cit. 2023-05-11]. Dostupné z: <https://www.zskasejovice.cz/download/file/svp/hudebni-vychova-6-9-rocnik.pdf>

2.3 SOUČASNÝ POHLED NA HUDEBNÍ VÝCHOVU

V současné době je postavení hudební výchovy na druhém stupni stále v očích společnosti viděno, jak tomu již bylo od konce 19. století, jako tzv. oddychový předmět. Na tuto problematiku se snaží upozornit významné pedagogické osobnosti, je i častým tématem na pedagogických konferencích. Hudební výchova má své velké opodstatnění v Estetické výchově a na celkovém formování osobnosti žáků.

Zachovalo se již využívané vzdělání mladých posluchačů skrze výchovné koncerty. Jejich popularita bohužel více upadá, nevyužívají se v tak velké míře, kterou by si zasloužily. V současnosti nabízí výchovné koncerty pro základní školy například Česká filharmonie, filharmonie Bohuslava Martinů, soubor Musica festiva di Praga, divadlo dětem či symfonický orchestr hlavního města Praha FOK.

V současné době dochází k návrhu revizí pro vzdělávací programy ZŠ v oblasti Kultura a umění. Návrh změn týkající se hudební výchovy na druhém stupni předkládá Národní pedagogický institut (NPI) a musí být následně schválen MŠMT. NPI předložil dvě základní varianty A a B, které v sobě zohledňují i požadavky Strategie 2030+.

Strategie 2030+ je strategický dokument MŠMT pro rozvoj vzdělávání v České republice v letech 2020 až 2030+. V dokumentu jsou vyzdvíženy dva hlavní cíle.

První cíl se zaměřuje na rozvoj klíčových kompetencí potřebných pro aktivní osobní, profesní a občanský život žáků.

Dalším cílem je rovnost ve vzdělávání, což znamená zajištění kvalitního a vyrovnaného vzdělání pro všechny a využití maximálního rozvoje potenciálu u žáků.

Cílem je modernizovat výuku na českých školách a řešit přetrvávající problémy v českém školství.

Varianta A z návrhů pro revizi vzdělávacího programu ZŠ je zaměřena na zachování devítileté povinné hudební výchovy s implementovanými tématy, která se týkají dramatické výchovy, audiovizuální výchovy, taneční a pohybové výchovy.

Varianta B tzv. multioborová koncepce se od předchozí liší tím, že by byla hudební výchova povinna na základních školách pouze v pětileté souvislé návaznosti, z čehož vyplývá, že by se žáci na druhém stupni nemuseli učit hudební výchovu vůbec. Žáci by měli možnost zvolit si jako volitelný předmět dramatickou výchovu, audiovizuální

výchovu či taneční a pohybovou výchovu. Vše by záleželo na rozhodnutí ředitele základní školy, kterou možnost by pro školu zvolil, do jaké třídy by ponechal povinnou hudební výchovu, jako součást ŠVP.

Široká veřejnost v čele s mnoha odborníky se důrazně za pomoci petic a účasti na jednáních přiklání ke koncepci varianty A, která zachovává povinnou devítiletou hudební výchovu a nabízí rovné vzdělání všem dětem základních škol. Zachovává jednotný základ pro všechny, ale zároveň nabízí možnost setkání žáků s různými doplňujícími obory, jakou jsou dramatická výchova, audiovizuální výchova či taneční a pohybová výchova v rámci různých workshopů, projektů či účasti odborníků na dané téma.

2.3.1 NABÍDKA SOUČASNÝCH VÝCHOVNÝCH KONCERTŮ PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Výchovné koncerty se využívají k rozvoji kultury u mládeže dodnes. Česká filharmonie nabízí pro druhý stupeň „Dopoledne s filharmoniky – Hudba v base!“. Program má žáky seznámit zábavnou formou s hrou na kontrabas, pod vedením filharmonika Adama Honzířka²⁴ a lektora Jana Kyjovského²⁵ v rozsahu jedné hodiny a deseti minut.

*„Jaké to je – jít bručet? Být tam dole v base... A to neustálé stěhování! Musí to být ale pevné pouto, když u toho má člověk vydržet! Komu se podaří polapit hmatník dlouhý jako soudní spis? A odkud vlastně přišel kráčející bas? Humornou notu rozezná filharmonik Adam Honzířek, který se nebojí poprat s těmi nejtvrďšími strunami.“*²⁶ (Česká filharmonie, 2023)

Filharmonie Bohuslava Martinů nabízí rozsáhlejší program pro druhý stupeň základních škol, nabídka filharmonie obsahuje:

S orchestrem na dotek

²⁴ Adam Honzířek *1997, absolvent Konzervatoře Jana Deyla u prof. Pavla Klečky ve hře na kontrabas. Od roku 2016 účinkuje v PKF – Prague Philharmonia. Roku 2019 se stal prvním kontrabasistou České filharmonie.

²⁵ Jan Kyjovský *1988, absolvent Konzervatoře Jaroslava Ježka ve studiu skladby. Věnuje se lektorské činnosti v České orffovi společnosti či České filharmonii. Od roku 2016 se stal pedagogem na Konzervatoři Jana Deyla.

²⁶ PERSPECTIVO. Česká filharmonie: Dopoledne s filharmoniky • Hudba v base! *Česká filharmonie* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/event/30324-hudba-v-base-dopoledne-s-filharmoniky/>

„V pořadu tohoto typu se ruší odstup mezi hudebníky a diváky. Diváci, rozmístění mezi orchestrálními hráči, se stávají nedílnou součástí uměleckého výkonu a zažijí tak hudbu zevnitř tělesa, které jí provádí. Jsou nejen v centru dění, ale také si zazpívají a přímo ovlivní konečný výsledek koncertu. Program provede Filharmonie Bohuslava Martinů pod vedením indického dirigenta Debashishe Chaudhuriho. Celý program lze rovněž realizovat v jednoduché angličtině.“²⁷ (Filharmonie Bohuslava Martinů,2023)

Hudební bitvy

„Co mají společného skladatelé tak různorodí, jako Ludwig van Beethoven, Jean Sibelius a John Williams? Každý z nich uměl svou hudbou zvukově znázornit scénické bitvy, ale i především jejich vítězné vyústění. Hlavním exponátem tohoto koncertu je Šárka Bedřicha Smetany, jedna z nejevokativnějších hudebních bitev všech dob, závěr koncertu naopak určitě potěší fanoušky Hvězdných válek. Třeba se na jevišti objeví i světelné meče ...“²⁸(Filharmonie Bohuslava Martinů,2023)

The Beatles – příběh legendy

„Ambicí tohoto projektu je prostřednictvím slova a hudby přiblížit jeden z největších příběhů, jaké kdy stihla populární hudba napsat. Chronologicky zachycuje jednotlivé tvůrčí období skupiny Beatles od jejich začátků v Cavern Clubu, přes období „Beatlemanie“, dobytí Ameriky, až po výlučně studiovou práci a následný rozpad skupiny. V programu zazní největší hity liverpoolských broků, navíc jako bonus zazní i píseň *Free As A Bird* vydaná na *Anthology 1*. v roce 1995.“²⁹ (Filharmonie Bohuslava Martinů,2023)

Komorní soubor *Musica festiva di Praga* v obsazení Gabriela Plachá – hoboj a anglický roh, Olga Vít Krumpholzová – soprán, Pavel Kloub – kytara a Šárka Trávníčková – housle koncipuje své výchovné koncerty tak, aby přiblížily i těm nejmladším posluchačům krásu nejen klasické hudby, ale i hudby populární. Ve svém programu nabízejí například „*Na*

²⁷ FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ. *Filharmonie Bohuslava Martinů: VÝCHOVNÉ KONCERTY PRO ŠKOLY* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.filharmonie-zlin.cz/vychovne-koncerty-pro-skoly>

²⁸ FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ. *Filharmonie Bohuslava Martinů: VÝCHOVNÉ KONCERTY PRO ŠKOLY* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.filharmonie-zlin.cz/vychovne-koncerty-pro-skoly>

²⁹ FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ. *Filharmonie Bohuslava Martinů: VÝCHOVNÉ KONCERTY PRO ŠKOLY* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.filharmonie-zlin.cz/vychovne-koncerty-pro-skoly>

*slovičko, pane Mozarte!, Slavné operní maličkosti, Kdyby tisíc fléten, Světem hudby vážně i nevážně, či Aj, radost velikou zvěstují vám.*³⁰ (Musicafestiva di Praga, 2023)

Divadlo dětem nabízí inscenaci Malého prince, či Pozpívejme si děti. Představení je upraveno pro mladou generaci žáků, se snahou o zachování autentického příběhu či tematické hudby.

Symfonický orchestr hlavního města Prahy nabízí možnost návštěvy veřejné generální zkoušky určené přímo pro školy. Samotné zkoušky probíhají vždy ve Sladkovského sále Obecního domu ve Smetanově síni. Pro žáky druhého stupně je velice zajímavý návrh z programu symfonického orchestru koncertní melodram podle Karla Jaromíra Erbena op. 15 Vodník od Zdeňka Fibicha.

³⁰ *Musicafestiva: soubor Musica festiva di Praga Výchovné koncerty* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <http://www.musicafestiva.eu/vychova.php>

3 PRAKTICKÁ ČÁST

Ve své praktické části diplomové práce se zaměřuji na výzkum vnímání a obsahu hodin hudební výchovy na druhém stupni, a to jak z pohledu učitelů, tak i žáků. K samotnému výzkumu jsem využila formu dotazníků, za pomoci on-line Google formulářů, z důvodu jednoduché dostupnosti a možnosti získání odpovědí od širšího spektra respondentů. Na vyplnění dotazníků se podíleli žáci i učitelé druhého stupně z více krajů České republiky, s převahou Plzeňského a Karlovarského kraje u žáků a Pardubického, Středočeského a Olomouckého kraje u učitelů. Zaměříme se na vnímání důležitosti hudební výchovy na druhém stupni a způsob výuky.

3.1 PŘEDMĚT VÝZKUMU

Předmětem výzkumu bylo zjistit pohled dnešních učitelů na důležitost hudební výchovy na druhém stupni. Zaměřila jsem se na vzdělání učitelů, kteří vyučují hudební výchovu na základní škole, jejich způsob výuky v hodinách hudební výchovy.

Dalším předmětem výzkumu byli žáci druhého stupně, u kterých mě zajímal jejich pohled na podstatu hudební výchovy na druhém stupni. Účelem výzkumu bylo zjistit, co žákům hodiny hudební výchovy předávají a jakým způsobem jsou hodiny vedeny z jejich pohledu.

3.2 ZKOUMANÝ OBJEKT

Pro svůj výzkum jsem využila sociálních sítí, aby došlo k co největšímu pokrytí celé České republiky. Rozeslala jsem anonymní dotazníky přes e-mailové adresy svým kolegům, již pracujícím pedagogům, a ti ochotně šířili dotazníky dále. Samotné dotazníky jsem vložila i do uzavřené skupiny pro učitele hudební výchovy, kteří se s velkou vervou zapojili do vyplnění i s žáky ve svých třídách, díky tomu jsem získala velké množství odpovědí z různých krajů České republiky.

Každému mnou oslovenému pedagogovi jsem vždy zdůraznila, že jsou dotazníky zcela anonymní a neshromažďují žádné informace, na základě kterých by bylo možné identifikovat respondenta. Vysvětlila jsem i samotnou podstatu dotazníků, za jakým účelem budou odpovědi respondentů zpracovány.

3.3 CÍLE VÝZKUMU

Cílem praktické části diplomové práce bylo za pomoci dotazníkového výzkumu zjistit důležitost zachování hudební výchovy na druhém stupni a to jak z pohledu žáků, tak i učitelů ZŠ.

U učitelů jsem se zaměřila na jejich vzdělání v oblasti hudební výchovy, zda vůbec nějaké mají a kolik let se věnují výuce hudební výchovy na druhém stupni. Zaměřila jsem se i na způsob a průběh samotné výuky.

U žáků mě nejvíce zajímal jejich osobní pohled na hudební výchovu. Zda je dle jejich názoru nějakým způsobem podstatná výuka hudební výchovy na druhém stupni ZŠ či jejich další aktivní mimoškolní účast na hudebních zájmových kroužcích.

Posledním faktorem, kterým jsem se ve svém dotazníku zabývala, byla otázka samotného působení hudební výchovy na žáky z pohledu učitelů i samotných žáků.

3.4 OČEKÁVANÉ HYPOTÉZY

Mnou očekávané hypotézy u dotazníků pedagogických pracovníků a žáků druhého stupně ZŠ jsou následující:

- Učitel nemá ve většině případech žádné pedagogické vzdělání zaměřené na hudební výchovu, hodiny má pouze na doplnění úvazku.
- Učitel využívá k výuce především pouštění videonahrávek přes počítač či klavírní doprovod ke zpěvu žáků.
- Učitel nevede žáky k samostatné hudební tvořivosti.
- Z pohledu učitelů je důležité zachovat hudební výchovu na druhém stupni ZŠ.
- Žáci vnímají hodinu jako odpočinkovou, na které z jejich pohledu musí pro úspěšné splnění předmětu vykonávat minimální úsilí.
- Žáci se ve velké míře nevěnují mimoškolním hudebním aktivitám.
- Z pohledu žáků není důležité zachování hudební výchovy na druhém stupni ZŠ.

3.5 VÝZKUMNÉ METODY

Pro provedení výzkumu jsem zvolila on-line formu dotazníků, které jsem vytvořila v Google formulářích. Velkou předností těchto dotazníků je jednoduchá výroba a následné šíření pomocí odkazu, na který se nemusejí respondenti jakýmkoliv způsobem přihlašovat, proto jsem mohla i celé dotazníky prezentovat jako zcela anonymní.

K výzkumu jsem vytvořila dva zcela anonymní dotazníky. Jeden z nich byl určen pouze pro žáky druhého stupně ZŠ, obsahoval 12 otázek, a druhý pouze učitelům hudební výchovy na druhém stupni ZŠ, obsahoval 15 otázek. Otázky v obou dotaznících byly formulovány co nejjednodušším způsobem, aby nedošlo k jejich nepochopení a následné neodpovídající odpovědi respondentů.

3.6 PRŮBĚH VÝZKUMU

Vyplnění dotazníků probíhalo v období od 12. 4. 2023 do 26. 4. 2023 po dobu dvou týdnů, kdy měli žáci a pedagogové možnost online vyplnění dotazníků, které byly následně po vypršení termínu uzavřeny.

Překvapilo mě vysoké číslo zapojení pedagogů, kteří byli ochotni dotazník šířit dále a vyplnit ho se svými žáky na základních školách.

Otázky, na které měli respondenti odpovídat, jsem se snažila formulovat co nejjednodušším způsobem, ale i přesto došlo u některých pedagogů a žáků ke špatnému pochopení otázky či nezvolení odpovědi z nabídky odpovědí, která se následně shodovala s jejich otevřenou odpovědí. Žádná z těchto odpovědí nějak zásadně neovlivnila výsledky výzkumu.

3.7 STRUKTURA VÝZKUMU

Výzkum za pomoci on-line formulářů byl v obou případech strukturován stejným způsobem. V úvodu dotazníku měli respondenti vyplnit základní osobní údaje. Následovala hlavní část dotazníku, která obsahovala otázky k předem stanoveným hypotézám.

Dotazník pro žáky obsahoval 12 otázek, které se zaměřovaly na žákův názor na hudební výchovu a jeho vnímání působení hudební výchovy na jeho osobu. Většina otázek měla možnost uzavřené odpovědi, ale pokud si žáci nevybrali, byla zde možnost i pro otevřenou odpověď.

Dotazník pro učitele obsahoval celkem 15 otázek, které se následně zaměřovaly na pedagogické hudební vzdělání učitele, způsob výuky učitele v hodinách hudební výchovy či na názor pedagoga na zachování hudební výchovy na druhém stupni, nebo na názor pedagoga na pohled žáků a jejich vnímání hudební výchovy.

3.7.1 OSOBNÍ ÚDAJE ŽÁCI

V úvodní části dotazníku jsem zjišťovala základní osobní údaje respondentů, abych měla následně představu o tom, jaké množství žáků, z jakých tříd a jakého pohlaví se do samotného výzkumu zapojí. Základními otázkami pro žáky byly „*Pohlaví, Jsem žákyně/žák třídy, V jakém kraji chodíte do školy?*“

Pohlaví žáka nemělo žádnou hlubší podstatu a tato otázka byla volena pouze pro zajímavost, kolik procent žáků a žaček se vyplňování dotazníku zúčastní.

Žáci měli vyplnit do jaké třídy chodí, abych měla přehled o procentuální účasti tříd v samotném průzkumu, to samé platilo i pro následující otázku zaměřenou na kraje, kde žáci navštěvují svou základní školu.

3.7.2 OSOBNÍ ÚDAJE UČITELÉ

V úvodní části dotazníku jsem zjišťovala základní osobní údaje respondentů, abych měla následně představu o tom, jaké množství žen či mužů vyučuje hudební výchovu na druhém stupni.

Otázka zaměřená na věk byla do výzkumu zařazena z důvodu zjištění, jestli už se do školského systému zapojilo více mladších učitelů hudební výchovy či jsou tyto předměty ponechány starším ročníkům na tuto otázku navazovala i následující otázka, která byla zaměřena na celkovou délku výuky hudební výchovy na druhém stupni. Zajímalo mě, zda jsou v této pozici učitelé již delší dobu, či se s předmětem setkávají jen nárazově.

3.7.3 OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO ŽÁKY

V hlavní části dotazníku pro žáky jsem se zaměřila na žákův osobitý pohled na hudební výchovu.

První otázka z hlavní části byla zaměřena na význam hudební výchovy pro žáka. Zajímalo mě, jestli má na žáky hudební výchova vliv spíše jako odpočinková hodina či stresová nebo ji berou jako příležitost, kde se mohou dozvědět mnoho zajímavých věcí o hudbě.

Následovaly dvě otázky zaměřené na samotnou náplň hodin. V jedné jsem se zaměřila na samotné prostředky, které jsou ve výuce využity, a ve druhé na samotné aktivity, které žáci s učitelem při hodině vykonávají. Na základě těchto otázek jsem se chtěla dozvědět, zda se pojetí hudební výchovy nějakým způsobem rozvíjí nebo stagnuje stále na stejném pojetí způsobu výuky.

V následujících třech otázkách jsem se zaměřila na samotný význam hudby pro žáka a na jeho mimoškolní hudební aktivity. Zajímalo mě, zda se žáci nějakým způsobem věnují hudbě i mimo školní lavice a jestli má pro ně hudba nějaký hlubší význam.

Poslední otázka byla směřována čistě na osobní názor, zda je hudební výchova na druhém stupni důležitá. Otázka byla do výzkumu zapojena vzhledem k vývoji koncepce revize vzdělávacího obsahu pro ZŠ.

3.7.4 OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO UČITELE

V hlavní část dotazníku pro učitele je první otázka zaměřena na samotné pedagogické vzdělání v oblasti hudby samotných učitelů. Pokud byla jejich odpověď záporná, měli do dalšího pole vyplnit své dosavadní vzdělání. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda mají učitelé něco společného s hudbou.

Další otázky byly zaměřeny na pomůcky a aktivity využívané při výuce hudební výchovy a zda jsou spokojeni s vybavením své učebny. Zajímalo mě, jakým způsobem učitelé vyučují hudební výchovu na druhém stupni, co k tomu využívají za pomůcky, techniky a zda je škola podporuje vybavením jejich učebny hudební výchovy.

Následovaly dvě otázky, která se zaměřovaly na samotný názor učitelů o významu hudební výchovy na druhém stupni, zda by měla být hudební výchova na druhém stupni zachována a zda je hudební výchova na druhém stupni z jejich pohledu vůbec podstatná.

Dotazník pro učitele byl zakončen otázkou, jaký mají pohled jejich žáci na hudební výchovu. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jak jsou učitelé schopni odhadnout odpověď svých žáků a zda se budou jejich odpovědi shodovat.

3.8 VÝSLEDKY VÝZKUMU

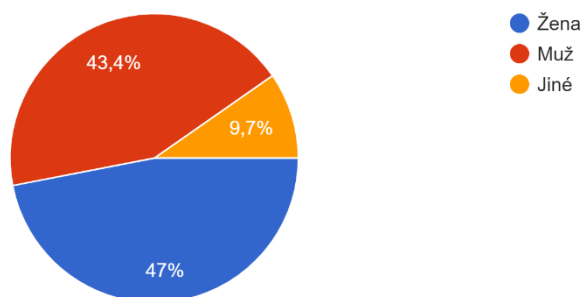
Následující prostor budu věnovat samotným výsledkům výzkumu z on-line dotazníků. Nejprve se zaměřím na dotazníky, které vyplňovali žáci. V těchto dotaznících jsem získala 279 odpovědí. Vzhledem k velkému množství respondentů budu u každých otevřených

odpovědi uvádět pouze část odpovědí. U uzavřených otázek byla využita pro vyhodnocení odpovědí forma grafu z důvodu lepší přehlednosti.

Ve druhé části se zaměřím na dotazníky samotných učitelů. V těchto dotaznících jsem získala 58 odpovědí. Odpovědi budou opět u otevřených otázek uváděny jen v podobě užšího výběru, z důvodu snazší orientace v odpovědích. U uzavřených otázek jsem ponechala pro vyhodnocení odpovědí formu grafu, z důvodu lepší přehlednosti.

3.8.1 ODPOVĚDI DOTAZNÍK ŽÁCI

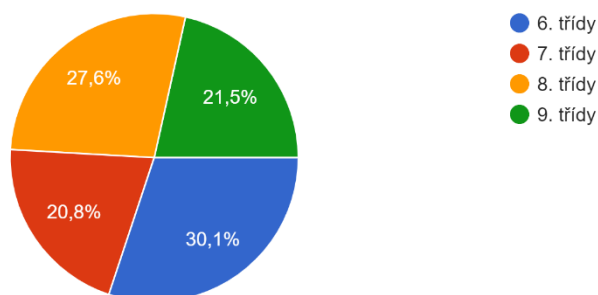
Pohlaví:

Graf 1

Dotazník byl vyplněn 43,3 % muži, 47 % ženami a 9,7 % žáků nedokáže momentálně určit své genderové zařazení. Z výsledků lze usoudit, že se do výzkumu zapojil skoro stejný počet žen a mužů.

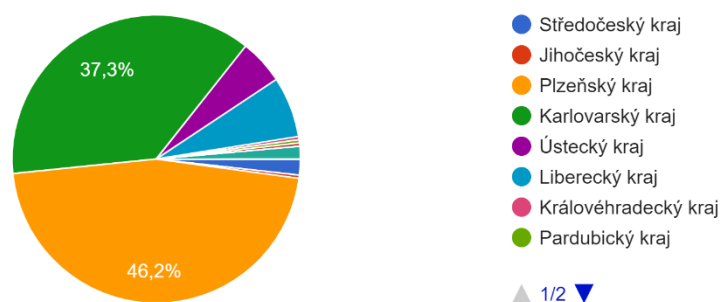
Jsem žák/žákyně:

Graf 2

Dotazníky byly vyplněny především žáky 6. a 8. třídy základních škol. Z uvedeného grafu můžeme vidět, že se nejedná o žádný velký rozdíl v počtech žáků mezi jednotlivými třídami. Výsledky dotazníku by měly reflektovat pohled celého druhého stupně bez většího přesahu jednotlivého ročníku.

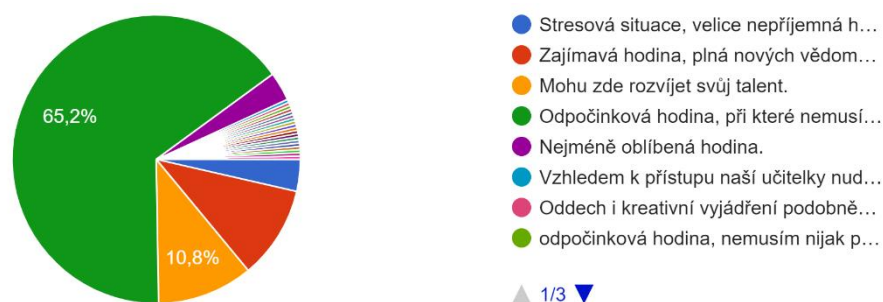
V jakém kraji navštěvujete svou ZŠ?

Graf 3

Žáci, kteří se podíleli na výzkumu, byli především z Plzeňského a Karlovarského kraje. Výsledek mě velice nepřekvapil z důvodu mnou oslovených pedagogů, kteří pocházeli právě z těchto dvou krajů a předávali dotazník dalším pedagogům ve svém okolí.

Hodina hudební výchovy pro mě znamená?

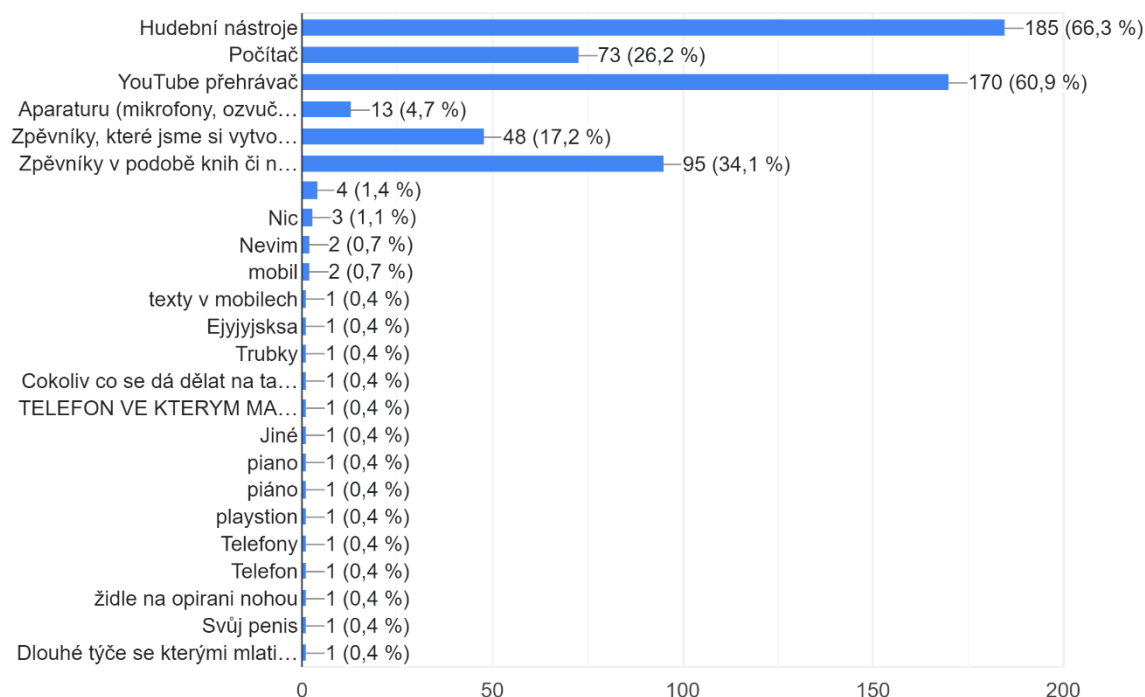

Graf 4

Žáci se zamysleli nad tím, jak na ně hudební výchova působí a co pro ně znamená. Z grafu lze vyčíst, že pro více jak polovinu žáků, přesněji 65,2 %, je hudební výchova vnímána jako odpočinkový předmět, při kterém nemusí vykonávat skoro žádnou činnost, a i tak dokáží úspěšně předmět splnit.

Zajímavým výsledkem je 10,8 % žáků a 10,4 % žáků, kteří se díky této hodině mohou dále rozvíjet svůj hudební talent nebo zde dle svého názoru mohou načerpat mnoho zajímavých a nových poznatků o hudební výchově.

Za velmi stresovou a velmi nepříjemnou hodinu označilo hodinu hudební výchovy 3,6 % žáků (9 žáků). Důvod hodnocení může být ovlivněn například zkoušením ze zpěvu před tabulí, či nevhodným komentářem učitele ohledně zpěvu, hry na nástroj vůči žákovi.

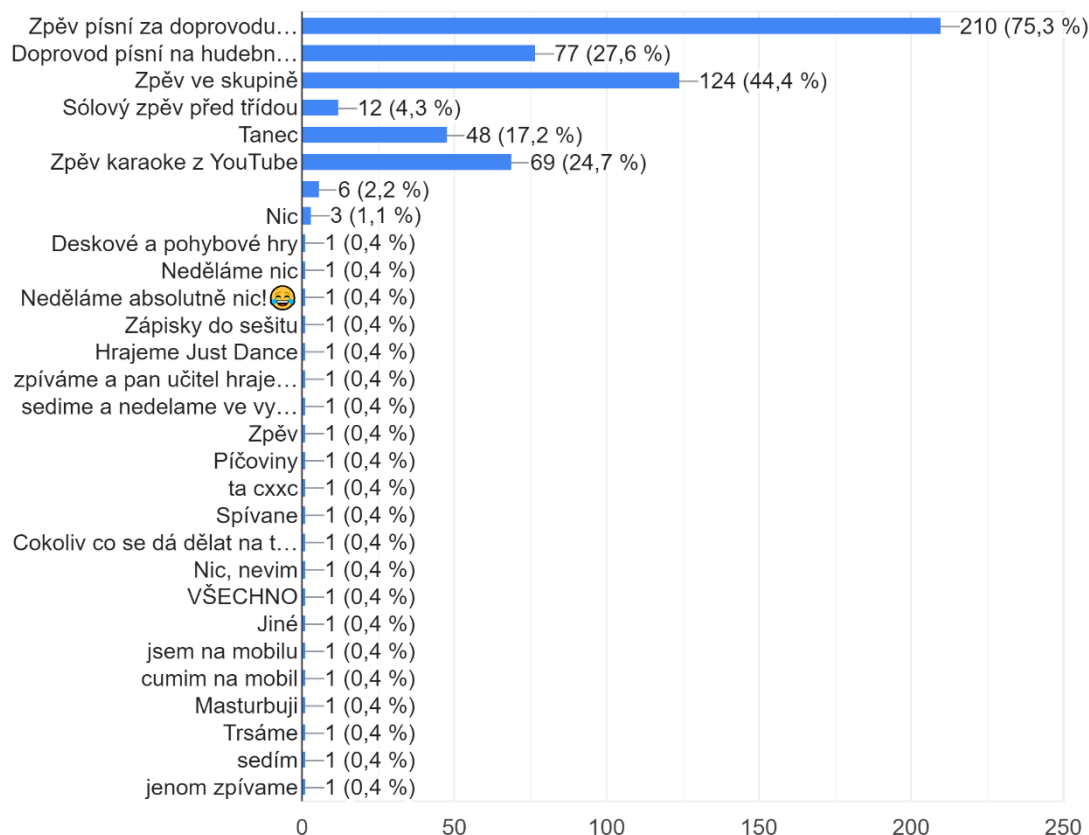
Při hodině hudební výchovy nejvíce využíváme:

Graf 5

Z odpovědí, které žáci v dotazníku uvedli, vyplývá, že nejvíce při výuce využívají hudební nástroje, YouTube přehrávač, počítač, zpěvník v podobě knih či vytištěných listů a v neposlední řadě i své vlastní vytvořené zpěvníčky.

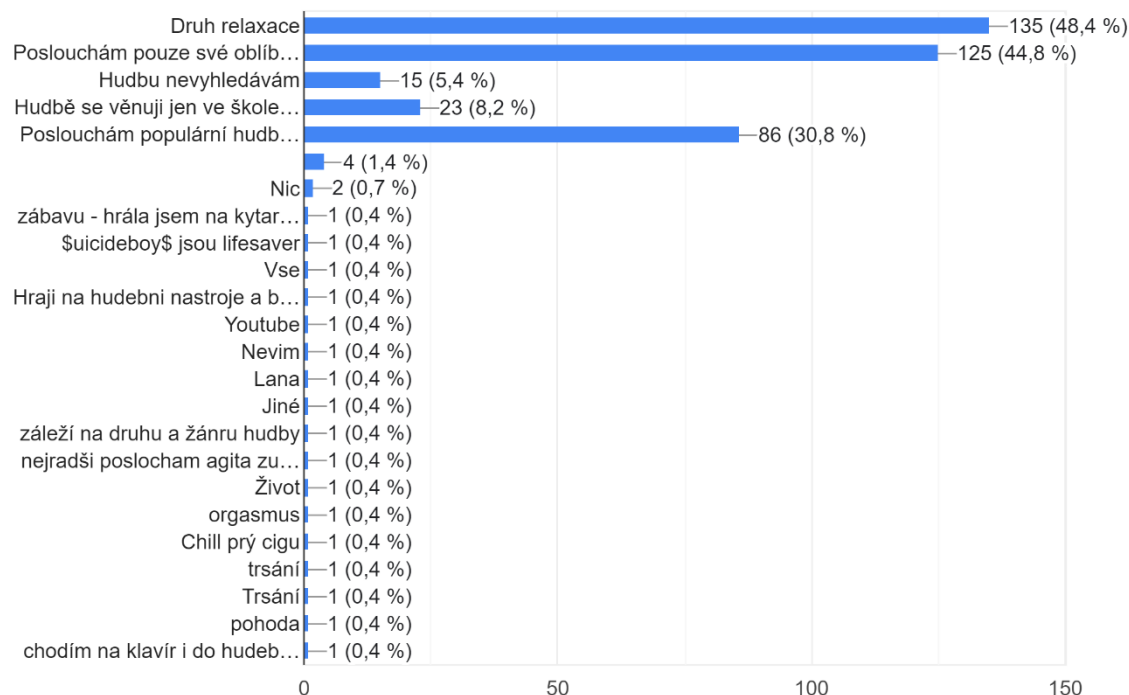
Z vlastní zkušenosti vím, že vyučující většinou hodinu začíná samotným rozezpíváním, při kterém žáky doprovází na klavír či kytaru. Po pár písních do zpěvu zapojí i samotné žáky, kterým rozdá hudební nástroje, ti využívají k samotnému zpěvu i zpěvníky. Zbýlý čas v hodině se vyučující snaží většinou vyplnit hudebními ukázkami z YouTube či karaoke, které si žáci mohou vybrat.

Zatím jsem se během své praxe nesešla s jiným průběhem hodin, a proto mě odpovědi žáků nepřekvapily.

Aktivity, které děláme během hudební výchovy:

Graf 6

Otázka o samotných aktivitách ve výuce hudební výchovy je propojena s předchozí otázkou. Žáci bohužel neznají skoro nic jiného, než mnou v předchozí otázce nastíněnou hodinu hudební výchovy. Důkazem mi byly i jejich odpovědi, ve kterých se s mým tvrzením dosti shodují. V ojedinělých případech se během výuky můžeme setkat také s výukou tance.

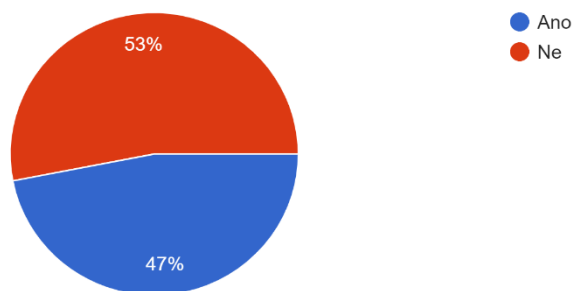
Hudba pro mě znamená:

Graf 7

Pro většinu žáků dle výsledků znamená hudba druh relaxace. Vyhledávají ji během náročných situací a snaží se skrze ni nějakým způsobem zrelaxovat.

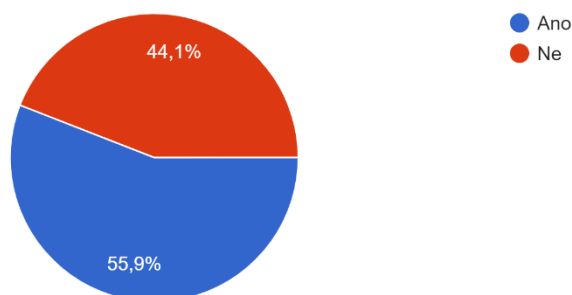
Další početnou skupinou jsou žáci, kteří hudbu nevnímají jako způsob relaxace, ale jen poslouchají své oblíbené interprety během různých činností.

Žádný velký význam pro žáky základních škol hudba nemá. Dokážou bez ní být a neberou ji jako nezbytnou součást každého dne.

Věnuji se aktivně hudbě i mimo hodiny hudební výchovy?

Graf 8

Až 53 % žáků se věnuje hudební výchově mimo základní školu. Velké množství z těchto žáků navštěvuje ZUŠ, kde se učí hrát na různé nástroje, či navštěvuje hodiny zpěvu.

Přijde ti hodina hudební výchovy ve škole důležitá?

Graf 9

Z odpovědí žáků se lze dozvědět, že pro 55,9 % žáků je hudební výchova na základní škole důležitá a pro 44,1 % důležitá není. Své odpovědi si museli žáci zdůvodnit v následující otevřené otázce.

„Hudební výchova mi přijde důležitá, protože nás naučí noty, zpívat, hudební skladatele. Můžeme na hodině odpočívat a relaxovat.“

„Aby žáci rozvíjeli svůj talent a mohli se i odreagovat od výukových předmětů.“

„Je k ničemu učitelka na nás jen řve, protože si nás neumí zkorigovat.“

„V přijímačkách to není, takže není potřeba.“

„Je to k ničemu, nebaví mě to, nic z toho nemám, ztráta času, protože bych byla dřív doma.“

„Je potřeba se odreagovat a hudba pomáhá.“

„Zpívat nemusím umět.“

„Sama moc nevím, jestli by se učit měla nebo ne.. dějiny hudby jsou takové podrobnější hodiny dějepisu popř. češtiny a probírají se tam témata, která se při jiných předmět neberou, zároveň tyto témata ale většinu třídy moc nezajímají a nevěnují jim pozornost. Někaké aktivity můžou někoho zbytečně stresovat, jako například zpěv nebo tanec. Na druhou stranu jsem ráda, že je to uvolněnější předmět, který ulehčí den ve škole a zlepší mi náladu.“

„Mě přijde že tam jsou zajímavý věci o hudbě jako samotné ale i o dějinách a o slavných lidech.“

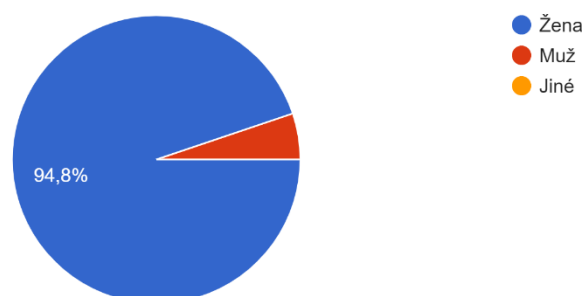
„Není to něco co se v životě moc využije protože kdyby jsem například chtěl být architekt tak to je zbytečné jen kdyby jsem chtěl být nějaký hudebník nebo zpěvák tak by to bylo potřebný ale takové práce se tak často nevybírají a víc se vybírají práce ve stylu doktor, právník, architekt atd.“

„Rozvíjí kreativitu, podporuje dobré učení v jiných předmět, pomáhá oddechnout a ventilovat se, je součástí kulturního dědictví. Ale je asi málo kvalitních učitelů a ani vedení školy nedává těmto hodinám nějaký důraz... na tělocviku máme mnoho pomůcek, na hudebku skoro žádné...“

Z odpovědí žáku lze pozorovat dva protipóly, které se nedokážou shodnout. Jde zde vidět, kteří žáci se o hudbu více zajímají a věnují jí nějaký volný čas i po škole kteří žáci vnímají hudební výchovu jako nepotřebný předmět, na kterém se, dle jejich vlastních slov, nemusí skoro nic dělat.

3.8.2 ODPOVĚDI DOTAZNÍK UČITELÉ

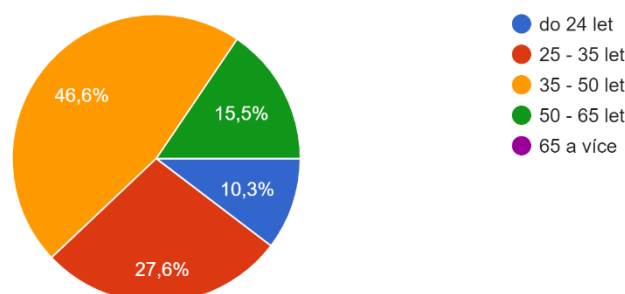
Pohlaví:

Graf 10

Dotazník byl vyplněn z 94,8 % ženami a z 5,2 % muži. Z těchto výsledků vyplývá, že se výukou hudební výchovy na základních školách zabývají v převážné většině pouze ženy.

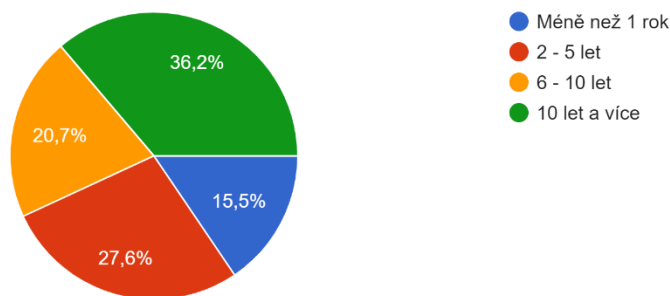
Věk:

Graf 11

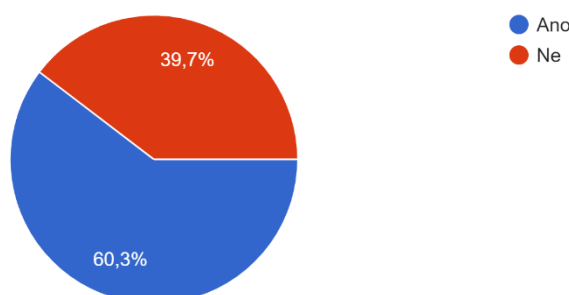
Největší zastoupení v 46,6 % má mezi učiteli hudební výchovy věková kategorie 35–50 let. Jsou to učitelé, kteří už nějakou dobu učí, ale ještě nejsou v důchodovém věku. Bohužel tito učitelé vyučují převážně hudební výchovu podle zastaralých metod a nevnášejí do výuky žádné nové přístupy.

Další největší skupinou s 27,6 % jsou učitelé ve věku 25–35 let. Tito učitelé jsou ve většině případech buďto čerstvými absolventy vysokých pedagogických škol, či si své studium na pedagogické fakultě právě dodělávají.

Hudební výchovu učím:

Graf 12

Hudební výuku dle mého výzkumu, vyučují učitelé převážně dlouhodobě. Hodiny se jim ponechávají i v dalších letech a berou se jako tzv. doplňkové hodiny, kterými si doplní svůj úvazek na ZŠ. Novým učitelům se do výuky hudební výchovy většinou nechce z důvodu náročnosti samotného předmětu na výuku a nevědomosti možností, jak se dá k samotnému předmětu přistupovat.

Mám vystudovanou aprobaci HV na pedagogické fakultě?

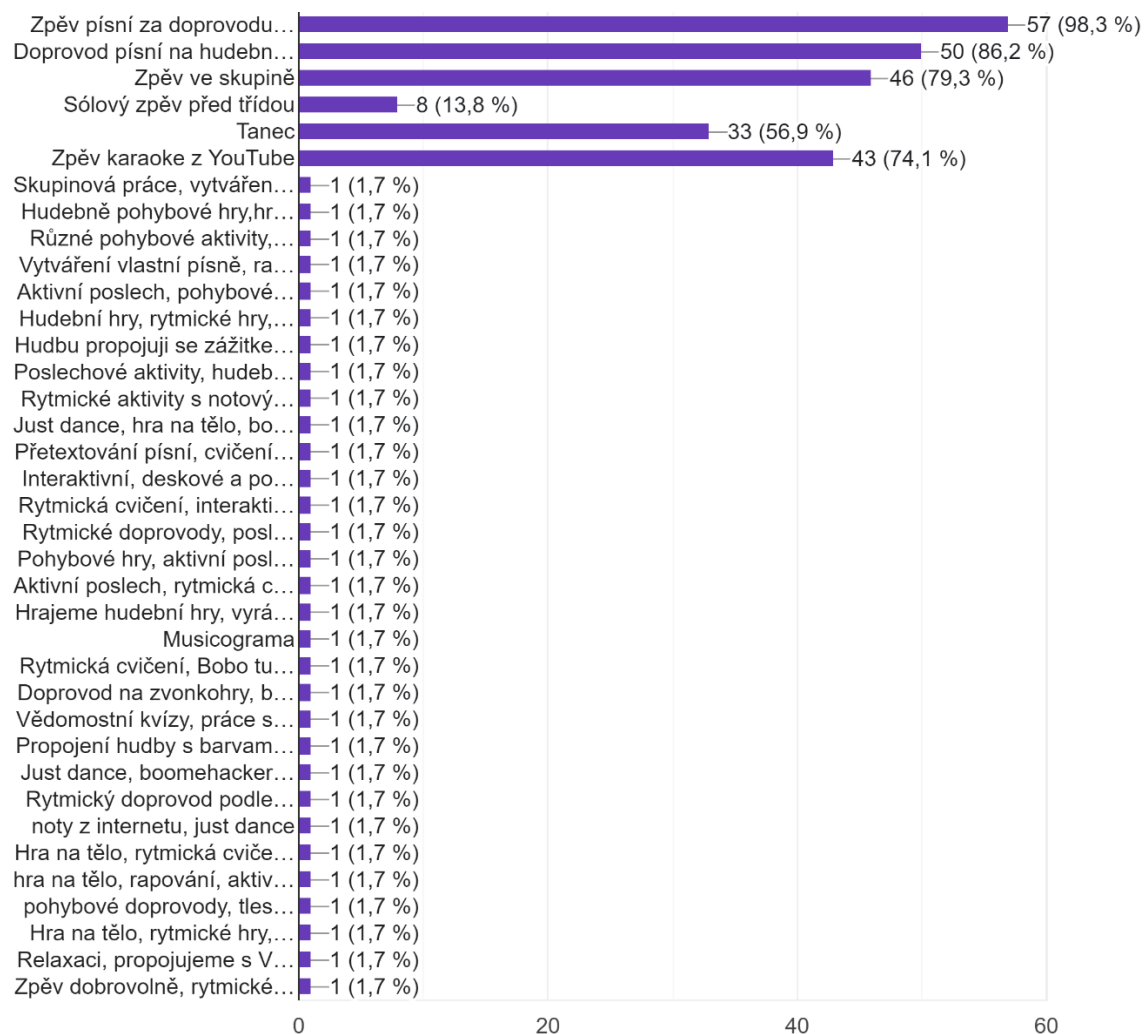
Graf 13

V tomto výsledném grafu (Graf 10) lze pozorovat, proč si mnoho učitelů neví rady s výukou předmětu hudební výchovy na základních školách. Z výsledků průzkumu lze vidět, že až 39,7 % učitelů nemá vystudovanou hudební výchovu na pedagogické fakultě.

Velké množství učitelů vyučuje hudební výchovu, především na předchozí zkušenosti z konzervatoří či dokončení cyklů základních škol.

Tímto způsobem dochází k tomu, že se žákům dostává vzdělání skrze pedagogicky odborně nevzdělaného učitele v oboru hudební výchovy, který sice může být skvělým hudebníkem, ale neumí žáky naučit hudební výchovu na základní škole pro ně vyhovujícím způsobem.

Jaké aktivity děláte s žáky během výuky hudební výchovy na druhém stupni ZŠ?

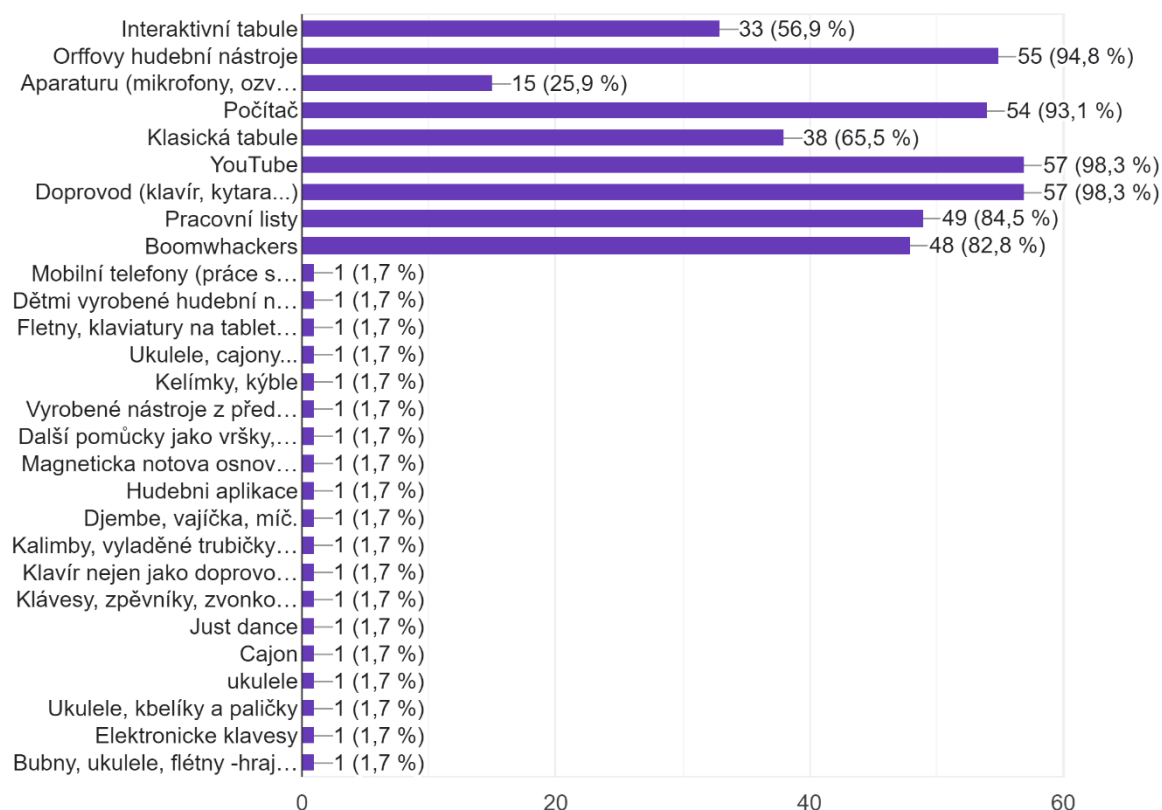

Graf 14

Učitelé základních škol nejvíce využívají zpěvu za doprovodu hudebních nástrojů či samotného učitele. Následné je ve velké míře využíván počítač, především YouTube přehrávač, na kterém si žáci mohou pustit libovolné karaoke, které následně zpívají.

Učitelé vyučují za pomoci počítače i tanec, a to díky videím, kde jsou předem nahrané kroky a žáci podle nich následně tančí, jedná se o hru Just Dance.³¹

³¹ Just Dance – rytmická hra od společnosti Ubisoft. Jedná se o animované postavičky či zvířata, která se pohybují do rytmu známých písní a člověk má za úkol, jejich pohyb co nejvěrohodněji napodobovat.

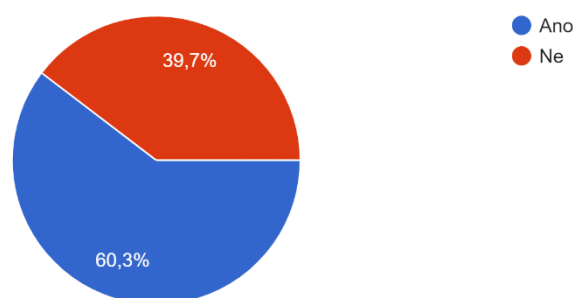
Jaké pomůcky využíváte k výuce hudební výchovy na druhém stupni ZŠ?

Graf 15

Ve své výuce využívají učitelé především Orffovy hudební nástroje, interaktivní tabuli, YouTube, počítač, klavírní či kytarový doprovod, pracovní listy, kvalitní aparaturu a Boomwhackery.

Na základě porovnání s odpověďmi žáků, se většina shoduje i s odpověďmi učitelů. Vyučující se snaží udělat hodiny co nejvíce zajímavé a jedinečné, aby dokázali žáky co nejvíce zaujmout. Mnohdy jim v jejich kreativitě chybí potřebné vybavení, k čemuž se dostáváme v následující otázce.

Jste spokojen/a s vybavením, které lze využít na vaší škole k výuce HV na druhém stupni ZŠ?

Graf 16

Z výzkumu vyplývá, že až 39,7 % učitelů je nespokojeno s vybavením hudebny. Nemají dostatečné množství hudebních nástrojů, nebo dokonce v některých školách chybí úplně. V mnoha případech nemá učitel k dispozici ani vlastní učebnu hudební výchovy a musí si do svých hodin nosit pokaždé své pomůcky individuálně.

„Ráda bych pořídila sadu afrických bubnů, boomwhackers.“

„Chybí mi dostatek nástrojů, aby mohlo hrát co nejvíce žáků. Boomwhackers bychom chtěli aktuální pořizovat.“

„Chtěla bych pořídít ještě mikrofon s ozvučením, mít učebnu pouze pro hudební výchovu, prostředí třídy je potřeba zútulnit a vymyslet více kreativně.“

„Nemám k dispozici učebnu. Musím si vše nosit vč. keyboardu. Je mnoho tříd a škola nemá prostory na odborné učebny.“

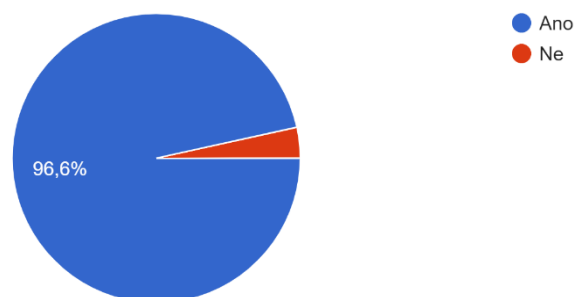
„Ve škole chybí hudebna – zázemí pro žáky a pro tento předmět.“

„Přála bych si hudebnu, kde bych měla vše potřebné po ruce a mohla tak víc improvizovat. Takhle musím opravdu přemýšlet, co s nimi budu dělat a pak si složitě nanosit pomůcky a pak je složitě zase odklízet“

„Nemáme hudebnu. Když jsem nastoupila, nebylo na škole vůbec nic kromě kláves a nekompletních orffových nástrojů. Teď si musím vše do hodiny nosit. Protože učím ve všech třídách na 2.stupni, což je někdy šílené.“

„Na škole učím druhý rok. Pan ředitel je vstřícný, spoustu nástrojů jsem mohla dokoupit, ale bohužel není prostor na hudebnu. Takže vše si musím přenášet do jednotlivých tříd. V některých není dostatek prostoru na pohybové aktivity. A většina tříd je po 28 žácích což už omezuje některé aktivity.“

Myslíte si, že by se měla hudební výchova zachovat na druhém stupni?

Graf 17

Dle názoru většiny oslovených respondentů by měla být hudební výchova na druhém stupni základních škol zachována, a to z mnoha důvodů:

„Děti se učí jinak vnímat umění, rozvíjí kreativitu, nejen rytmická cvičení mají souvislost s ostatními obory.“

„Žáci se mohou díky HV rozvíjet ve svém osobním projevu. Mohou zde vyjádřit své emoce a zbavit se ostychu.“

„Jedna z mála hodin, kde se dá relaxovat. Žáci získají přehled o hudebním světě, naučí se poslouchat, vnímat a soustředit se na hudbu.“

„Rozvíjí schopnosti, dovednosti, spolupráci mezi žáky, koordinaci, tvořivost, kreativitu. Je to hodina s převahou činnostního učení, mnohdy zábavy, uvolnění či relaxace. Pokud mají žáci podávat výkony ve "vědomostních" předmětech, je nutné aby na straně druhé měly prostor i "výchovy". Je to specifický předmět, který v základním vzdělávání má svoje místo, v Česku tradici ("Co Čech, to muzikant").“

„Pomáhá propojovat vědomosti z dalších předmětů (kulturně-historických), udržuje kulturní vědomí českého národa (české lidové i umělé písně), slouží k relaxaci, pomáhá k lepšímu uvědomění si vlastního já a jeho projevu, pomáhá k toleranci v kolektivu (každý

má s hudbou rozdílné zkušenosti a jinak hudbu vnímá) a tak dále (odpověď by mohla být mnohem delší).“

„Jedná se o předmět, ve kterém mohou být žáci kreativní, pobavit se, rozvíjet hudební citění. Hudba je všude kolem nás. Je potřeba žákům obohatit jejich náhled na hudbu, který většinou obsahuje pouze jejich zakódovanou bublinu.“

Jaký mají podle vás žáci druhého stupně ZŠ pohled na hudební výchovu?

Vybraní učitelé hudební výchovy na druhém stupni základních škol se v této odpovědi ve velkém shodují se samotnými odpověďmi žáků. Učitelé se domnívají, že je pro jejich žáky hodina hudební výchovy odpočinkovým předmětem, při kterém mají žáci možnost relaxace, poznání nových pro žáky zajímavých informací z oblasti hudební výchovy a v neposlední řadě zde mohou žáci rozvíjet svůj hudební talent.

3.9 OVĚŘENÍ STANOVENÝCH HYPOTÉZ

V této části porovnáme stanovené hypotézy s výsledky ze samotného výzkumu.

- ***Učitel nemá ve většině případech žádné pedagogické vzdělání zaměřené na hudební výchovu, hodiny má pouze na doplnění úvazku.***

Tato hypotéza se ve výzkumu z části naplňuje. Většina učitelů hudební výchovy nemá vystudovanou hudební výchovu na pedagogické fakultě a vyučuje předmět pouze na základě předem získaného titulu Dis. z konzervatoře, či dokončení cyklu na ZUŠ v aprobaci s jiným vystudovaným předmětem na pedagogické fakultě.

- ***Učitel využívá k výuce především pouštění videonahrávek přes počítač či klavírní doprovod ke zpěvu žáků.***

Tato hypotéza se ve výzkumu podařila naplnit. Učitelé k výuce ve většině případech využívají nejvíce zpěv žáků za hudebního doprovodu učitele či jich samotných, nebo zpívání karaoke z puštěného YouTube přehrávače.

- ***Učitel nevede žáky k samostatné hudební tvořivosti.***

Tato hypotéza je ve výzkumu z části vyvrácena. Vyučující mají snahu podpořit tvořivost žáků, ale v mnoha případech k tomu nemají dodatek vhodných pomůcek.

- ***Z pohledu učitelů je důležité zachovat hudební výchovu na druhém stupni ZŠ.***

Tato hypotéza se ve výzkumu podařila naplnit. Téměř 100 % zúčastněných učitelů souhlasí se zachováním hudební výchovy na druhém stupni ZŠ a opírají se o své pevné argumenty.

- ***Žáci vnímají hodinu jako odpočinkovou, na které z jejich pohledu musí pro úspěšné splnění předmětu vykonávat minimální úsilí.***

Tato hypotéza se ve výzkumu podařila naplnit, a to jak z pohledu žáků, tak i samotných učitelů. Hodina je žáky vnímána jako odpočinková, relaxační hodina, při které nemusejí ve většině případech vykonávat nějaké velké úsilí o jeho úspěšné splnění.

- ***Žáci se ve velké míře nevěnují mimoškolním hudebním aktivitám.***

Dovolím si tuto hypotézu označit za vyvrácenou, z důvodu výsledků výzkumu, v nichž žáci uvádějí, že se až ve 47 % věnují mimoškolním hudebním aktivitám.

- ***Z pohledu žáků není důležité zachování hudební výchovy na druhém stupni ZŠ.***

Tato hypotéza byla ve výzkumu vyvrácena. Až 55,9 % žáků se domnívá, že je důležitá hudební výchova na druhém stupni a měla by zůstat na druhém stupni i nadále.

3.10 SHRNUÍ VÝZKUMU

Způsob výuky hudební výchovy na druhém stupni základních škol probíhá na všech základních školách z výzkumu velmi podobným způsobem.

Žáci jsou do výuky zapojeni především tím, že hrají na hudební nástroje, zpívají nebo tančí. Využívají se zastaralé metody výuky a nedochází k žádnému většímu posunu či modernizaci výuky.

Mezi žáky je hudební výchova oblíbená z důvodu povahy samotného předmětu a jeho nenáročnému plnění. Během hodiny dochází u žáků k relaxaci a k celkovému odreagování od náročných předmětů, které mají po zbytek dne. Žáci dokážou popsat podstatu předmětu hudební výchovy a dokážou zdůvodnit, proč se hudební výchova vyučuje na druhém stupni základních škol. Z odpovědí je pro žáky důležité dozvědět se zajímavé informace z historie hudby nebo se naučit základy zpěvu a hry na hudební nástroje. Najdou se mezi žáky i tací, kterým přijde hudební výchova bezpředmětná a berou ji jako naprostou ztrátu času ve škole, ale zde si myslím, že žáky bohužel nedokázal učitel správně vtáhnout do hodin či

jim nevymyslel nějaký zajímavý způsob výuky a žáci si jen dokola opakují ty stejné písně či si jen pouštějí videa z YouTube, která se jim zrovna zalíbí, bez jakékoliv tematické návaznosti.

Z pohledů vyučujících je hudební výchova na druhém stupni spíše doplňkový předmět, který vyučují pedagogicky hudebně nevzdělaní učitelé, kteří bohužel nemají mnohdy žádné ponětí o metodice hudební výchovy. Hodiny nejsou pro žáky zajímavé, tematicky provázané, proto žákům nenaplnují jejich potřebu poznávat a bádát v zajímavých tématech, která hudební výchova může nabídnout.

Jedním z největších problémů hudební výchovy na druhém stupni je také vybavenost škol a nedostatek tříd určených pro výuku hudební výchovy. V mnoha školách chybí základní hudební nástroje, zpěvníky či dokonce klavír, kterým by učitel žáky mohl doprovázet. Problematika nedostatku tříd určených na hudební výchovu se projevuje i v omezených možnostech improvizace s dětmi, kdy se učitel během hodiny rozhodne využít nějaký hudební nástroj či pomůcku a má ji v jiné třídě.

Učitelé se shodují, že by měla zůstat zachována hudební výchova i na druhém stupni základních škol. Žáci by jinak přišli o rozvoj sebevyjádření, rozvoj hudebního nadání, rozšíření vědomostí z dějepisu a jiných mimo předmětových vazeb.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo seznámení s vývojem hudební výchovy v České republice od roku 1948 po současnost. Dalším z cílů bylo uskutečnění výzkumu, při kterém jsem se zaměřila na žáky druhého stupně a jejich učitele. Téma jsem zvolila z důvodu své aprobace a aktuálního vývoje hudební výchovy.

První kapitola je zaměřena na historický vývoj hudební výchovy od roku 1948 do roku 2005, kdy došlo k vytvoření ŠVP. Nejvíce mě na této části práce zaujalo téma výchovných koncertů, které neopomím i v následujících kapitolách.

Velkým počinem bylo zavedení využívání Orffových nástrojů, které se ve výuce hudební výchovy využívají dodnes. Orffův instrumentář je typický svou myšlenkou nechat žáky samostatně, bez určitých pravidel dotvářet určité situace během výuky. Žáci jsou podněcováni k aktivizaci v podobě vytváření hudebních doprovodů za pomoci Orffových nástrojů. Jedná se o hudební nástroje, které jsou lehce zvládnutelné, lidskému tělu blízké a rytmicky založené. V Maďarsku se v téže době využívala při výuce intonace tzv. Kodályho metoda. Princip této metody spočíval v solmizačních slabikách jednotlivých not a fonogestice, díky solmizaci byla rozvíjena hudební paměť a představivost žáků.

Po roce 1960 se začala hudební výchova brát jako předmět esteticko-výchovný a začal se na její výuku klást větší důraz. Inovace ve výuce se do školství dostaly v tzv. Pokusných osnovách, které se bohužel ve velké míře nepodařilo na běžných základních školách realizovat v úplné podobě.

Hudební výchova měla během své historie mnoho vzestupů a pádů ve své reputaci na základních školách. V současné době se můžeme bavit o pokusu o vzestup tohoto nedoceneného předmětu na základních školách.

Svou výzkumnou část práce jsem zaměřila na autentický pohled žáků druhého stupně ZŠ a jejich učitelů. Zajímalo mě jejich pohled na podstatu zachování hudební výchovy na druhém stupni.

Pro tento výzkum jsem využila formu dotazníku, který mohli respondenti vyplnit zcela anonymně. Podařilo se mi získat výsledky ze všech koutů České republiky, díky čemuž jsem měla široký pohled veřejnosti, na aktuální výuku hudební výchovy.

Mnoho respondentů se shodovalo na nepodstatnosti předmětu hudební výchovy na druhém stupni. Z jejich pohledu se jedná o předmět, který je pro jejich vzdělání nepodstatný a mohl by být z osnov pro ZŠ vynechán.

Pohled učitelů hudební výchovy byl pro mě mnohem bližší, protože se ve většině případů shodli na potřebě zachování Hudební výchovy na druhém stupni ZŠ.

Nejvíce pro mě byla přínosná otázka v dotaznících, která se zaměřovala na samotný průběh a způsob výuky hudební výchovy na druhém stupni. Bohužel se zde naplnily mé předpoklady, které směřovaly k ne inovátorskému postoji vyučujících v tomto předmětu. Učitelé v hodinách využívají většinou zastaralé způsoby výuky, které nenaplnují potřeby žáků, kteří se následně v hodinách nudí a hodiny jim přijdou nepřínosné. Důvodů tohoto přístupu vyučujících může být nespočet, jedním, který se nesmí opomíjet, je ovšem neaprobovanost učitelů tohoto předmětu a neochota přizpůsobovat výuku nové době.

Přizpůsobení výuky by mohlo probíhat za pomoci moderních technologií, díky kterým by mohli žáci skládat své vlastní skladby, stříhat hudební klipy či tvořit taneční videa, která by vyjadřovala jejich emoce.

RESUMÉ

Záměrem mé diplomové práce bylo seznámit čtenáře s vývojem hudební výchovy na druhém stupni od roku 1948 až po současnost.

V první kapitole jsem se zaměřila na historický vývoj hudební výchovy. Vznikají zde výchovné koncerty, které u nás zavedl v roce 1949 František Blaha, a setrvávají v našem školství až do současnosti, ale pouze ve velmi malém množství.

V kapitole následovala degradace hudební výchovy, při které se přestalo dbát na hlavní podstatu zachování tohoto předmětu na druhém stupni základních škol.

Osud hudební výchovy byl během jejího vývoje neustále ve střetu s hlavními, stěžejními předměty, které nikdy nemusely bojovat o své místo v tematických plánech či učebních osnovách. V 70. letech se začala hudební výchova opět vyvíjet kupředu a více se prosazovat do vzdělávacího systému základních škol.

Pohled na dnešní hudební výchovu se od 70. let v mnohém neliší, opět jsme před bojem o zachování hudební výchovy na druhém stupni základních škol a opodstatnění důležitosti tohoto předmětu v českém školství.

Ve výzkumné části své diplomové práce se zaměřuji na pohled žáků a učitelů na současnou hudební výchovu.

Z odpovědí a výsledků výzkumu je jasné, že je předmět brán na velice lehkou váhu a nepředává žákům vše, co by měl. Mělo by zde dojít k vhodnějšímu výběru učitelů a volit především ty, kteří jsou v hudební výchově aprobovaní a nemají jen rádi hudbu jako takovou. Učitelé by se neměli bát inovací v hudební výchově a naučit se využít všech dostupných materiálů, pomůcek, ale i samotného potenciálu dětí, které jsou mnohdy velice kreativní, ale jen nemají dostatečný prostor pro své vyjádření.

SUMMARY

The intention of my thesis was to acquaint the reader with the development of music education in the second grade from 1948 to the present.

In the first chapter I focused on the historical development of music education. The educational concerts that were introduced in our country in 1949 by František Blaha and have remained in our school system up to the present day, but only in very small numbers.

The chapter followed the degradation of music education, in which the main essence of maintaining this subject at the second level of primary schools was no longer taken into account.

Throughout its development, the fate of music education was constantly in conflict with the main, core subjects, which never had to fight for their place in the thematic plans or curriculum. In the 1970s, music education began to move forward again and become more established in the primary school education system.

The view of music education today is not much different from that of the 1970s, and we are once again facing a struggle to preserve music education at the second level of primary schools and to justify the importance of this subject in Czech education.

In the research part of my thesis I focus on the pupils' and teachers' view of contemporary music education.

From the answers and results of the research it is clear that the subject is taken very lightly and does not convey to pupils everything it should. There should be a more appropriate selection of teachers and choose especially those who are apropos in music education and do not just like music as such. Teachers should not be afraid of innovations in music education and learn to use all available materials, aids, but also the very potential of children who are often very creative but just do not have enough space to express themselves.

SEZNAM ZDROJŮ

1. **Československo Ministerstvo školství a kultury.** Věstník ministerstva školství, věd a umění. *Státní nakladatelství.* 1948, Sv. 4, 14a.
2. **Čerych, Ladislav.** *Zprávy o národní politice ve vzdělávání.* Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996. ISBN 80-211-0215-2.
3. **Filharmonie Bohuslava Martinů.** Filharmonie Bohuslava Martinů - VÝCHOVNÉ KONCERTY PRO ŠKOLY. *filharmonie-zlin.* [Online] 2023. [Citace: 15. Květen 2023.] <https://www.filharmonie-zlin.cz/vychovne-koncerty-pro-skoly>.
4. **Gregor, Vladimír , Sedlecký, Tibor.** *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku.* Praha : Supraphon, 1990. ISBN 80-7058-131-X.
5. **Holas, Milan.** *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie.* Praha : Akademie múzických umění, Hudební fakulta,, 2001. ISBN 80-85883-79-1.
6. **Prof. PhDr. Vladimír Jůva, DrSc.** Estetická výchova, její stav. [Online] 1984. file:///C:/Users/amora/Downloads/Pedag_1984_3_03_Eстетicka-vychova_297_309.pdf.
7. **Lýsek, František.** *Hudebnost a její výzkum u mládeže školou povinné.* Brno : Roynost, 1947.
8. **MŠMT. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. RVP ZV.** [Online] Leden 2021. [Citace: 6. Květen 2023.] <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.
9. **Musicafestiva.** Musicafestiva: soubor Musica festiva di Praga Výchovné koncerty. *Musicafestiva: soubor Musica festiva di Praga Výchovné koncerty.* [Online] [Citace: 15. Květen 2023.] <http://www.musicafestiva.eu/vychova.php>.
10. **Perspectivo.** Česká filharmonie Dopolodne s filharmoniky • Hudba v base! *Česká filharmonie Dopolodne s filharmoniky • Hudba v base!* [Online] 2023. [Citace: 5. Květen 2023.] <https://www.ceskafilharmonie.cz/event/30324-hudba-v-base-dopolodne-s-filharmoniky/>.
11. **Poledňák, Ivan.** *Hudba - škola - zítřek.* Praha : Supraphon , 1969.
12. *Perspektivy Orffovy školy v hudební výchově.* **Poš, Vladimír.** Praha : Supraphon, 1969.
13. **Sedlák, František.** *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy.* Praha : SPN, 1984.
14. **Základní škola Kasejovice.** Základní škola Kasejovice ŠVP pro 6.-9. ročník Hudební výchova. [Online] 2023. [Citace: 11. Květen 2023.] <https://www.zskasejovice.cz/download/file/svp/hudebni-vychova-6-9-rocnik.pdf>.

PŘÍLOHY

Hudební výchova dotazník - žáci

Vyplněním následujících otázek se dobrovolně podílíte na výzkumu, který bude využit v diplomové práci studentky FPE ZČU. Tento dotazník je zcela anonymní.

* Označuje povinnou otázku

1. Pohlaví: *

Žena

Muž

Jiné

2. Jsem žák/žákyně: *

6. třídy

7. třídy

8. třídy

9. třídy

3. V jakém kraji navštěvujete svou ZŠ? *

- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj
- Zlínský kraj
- Hlavní město Praha

4. Hodina hudební výchovy pro mě znamená? *

- Stresová situace, velice nepříjemná hodina.
- Zajímavá hodina, plná nových vědomostí.
- Mohu zde rozvíjet svůj talent.
- Odpočinková hodina, při které nemusím skoro nic dělat.
- Nejméně oblíbená hodina.
- Jiné: _____

5. Při hodině hudební výchovy využíváme: *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Hudební nástroje
- Počítač
- YouTube přehrávač
- Aparaturu (mikrofony, ozvučení)
- Zpěvníky, které jsme si vytvořili v hodině
- Zpěvníky v podobě knih či natištěných listů papíru
- Jiné: _____

6. Aktivity, které děláme během hudební výchovy: *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Zpěv písní za doprovodu učitele na hudební nástroj (klavír, kytara...)
- Doprovod písní na hudební nástroje
- Zpěv ve skupině
- Sólový zpěv před třídou
- Tanec
- Zpěv karaoke z YouTube
- Jiné: _____

7. Hudba pro mě znamená *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Druh relaxace
- Poslouchám pouze své oblíbené interprety
- Hudbu nevyhledávám
- Hudbě se věnuji jen ve škole při hodině HV
- Poslouchám populární hudbu z rádií, TV, z Tiktoku
- Jiné: _____

8. Věnuji se aktivně hudbě i mimo hodiny hudební výchovy? *

Ano

Ne

9. Pokud si na předchozí otázku odpověděl **ANO**, popiš jakým způsobem se hudbě věnuješ.

10. Navštěvuješ základní uměleckou školu? *

Ano

Ne

11. Přijde ti hodina hudební výchovy ve škole důležitá? *

Ano

Ne

12. Zdůvodni svou předchozí odpověď.

Napiš, proč je podle tebe hudební výchova na ZŠ důležitá/není důležitá, proč by se měla/neměla učit. Co ti předala/nepředala, jaký na ni máš názor.

Hudební výchova dotazník – učitelé

Vyplněním následujících otázek se dobrovolně podílíte na výzkumu, který bude využit v diplomové práci studentky FPE ZČU. Tento dotazník je zcela anonymní.

* Označuje povinnou otázku

1. Pohlaví *

Žena

Muž

Jiné

2. Věk *

do 24 let

25 - 35 let

35 - 50 let

50 - 65 let

65 a více

3. Hudební výchovu učím *

Méně než 1 rok

2 - 5 let

6 - 10 let

10 let a více

4. Mám vystudovanou aprobaci HV na pedagogické fakultě: *

Ano

Ne

5. Pokud byla vaše přechozí odpověď Ne, napište prosím jestli máte nějaké jiné vzdělání v oblasti hudby.

6. V jakém kraji vyučujete? *

Středočeský kraj

Jihočeský kraj

Plzeňský kraj

Karlovarský kraj

Ústecký kraj

Liberecký kraj

Královéhradecký kraj

Pardubický kraj

Kraj Vysočina

Jihomoravský kraj

Olomoucký kraj

Moravskoslezský kraj

Zlínský kraj

Hlavní město Praha

7. Je podle vás důležitá hudební výchova na druhém stupni ZŠ? *

Ano

Ne

8. Zdůvodněte prosím svou předchozí odpověď. *

9. Jaké vybavení využíváte během výuky hudební výchovy? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Interaktivní tabule
- Orffovy hudební nástroje
- Aparaturu (mikrofony, ozvučení)
- Počítač
- Klasická tabule
- YouTube
- Doprovod (klavír, kytara...)
- Pracovní listy
- Boomwhackers
- Jiné: _____

10. Jste spokojen/a s vybavením, které lze využít na vaší škole k výuce HV na druhém stupni ZŠ? *

Ano

Ne

11. Pokud byla vaše předchozí odpověď Ne, zdůvodněte prosím svou odpověď.

12. Myslíte si, že by se měla hudební výchova zachovat na druhém stupni? *

Ano

Ne

13. Zdůvodněte prosím svou odpověď. *

14. Jaké aktivity děláte s žáky během výuky hudební výchovy na druhém stupni *
ZŠ?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

Zpěv písní za doprovodu učitele na hudební nástroj (klavír, kytara...)

Doprovod písní na hudební nástroje

Zpěv ve skupině

Sólový zpěv před třídou

Tanec

Zpěv karaoke z YouTube

Jiné: _____

15. Jaký mají podle vás žáci druhého stupně ZŠ pohled na hudební výchovu? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Stresová situace, velice nepříjemná hodina.
 - Zajímavá hodina, plná nových vědomostí.
 - Mohou zde rozvíjet svůj talent.
 - Odpočinková hodina, při které nemusí skoro nic dělat.
 - Nejméně oblíbená hodina žáka.
 - Jiné: _____
-